

לפי פקודת בתי הדואר, משרד התקשורת הוא האחראי לטיפול בהעברת דברי דואר בפנים הארץ וממנה לחו"ל, ואולם חלק מאמצעי האבטחה שהומלצו, בעיקר הסדרי ליווי המשלוחים בתוך נתב"ג, אינם בתחום סמכותו. את האמצעים שנקט, רואה המשרד כהסדרים מיוחדים שנעשו בגלל החשיבות הלאומית הנודעת לענף היהלומים, מה גם שבחליל העברת היהלומים מבניין הכורסה ועד דואר נתב"ג לא נרשמו מעשי גניבה.

רשות שדות התעופה הודיעה למשרד מבקר המדינה בינואר 1979, שהנושא הוא באחריותה של המשטרה ואם יוטל על הנהלת נתב"ג, תטפל בו היחידה למניעת עבירות בנתב"ג. משטרת נתב"ג הודיעה למשרד מבקר המדינה, שהיא עושה מאמצים לגיוס השטחים כפי שהומלץ על ידי ועדת האבטחה, ועד אז נראה לה, שהפיקות על העברת היהלומים מדואר נתב"ג אל המטוסים צריך להיות בידי היחידה האמורה בהנהלת נתב"ג, כיוון שמדובר בשטח שבאחריותה היא.

במצב הקיים גם משרד התקשורת וגם יהלומנים רבים אינם מעוניינים בהעברת יהלומים לחו"ל באמצעות שירותי הדואר, וזאת בעטיין של בעיות אבטחה, אשר, לדעת הביקורת, אפשר וצריך להתגבר עליהן. בשלב הראשון דרוש, שהגורמים השותפים לנושא יקבעו את תחום האחריות של כל אחד מהם ויעשו יחדיו לפתרון הבעיות, כדי שיהלומנים המועברים באמצעות שירותי הדואר, אמנם יגיעו בדרך בטוחה ליעדם. העובדה, שלאחרונה נתפסו חשודים בביצוע מעשי גניבה של יהלומים, אין בה כדי להקטין את הצורך בנקיטה מיידית של אמצעי האבטחה שהוחלט עליהם, ומה עוד שחקירת המשטרה בעניין עדיין לא הסתיימה ולא ברור מה יהיו תוצאותיה.

התקנת טלפונים

חוסר האפשרות להיענות תוך זמן סביר לבקשות להתקנת טלפונים הרי היא עדיין בעיה מרכזית במשרד התקשורת. מספרן של הבקשות שאינן נענות גדל משנה לשנה: במאוס 1978 הגיע מספר הממתנים לכ-175,000 לעומת כ-165,000 במאוס 1977*. מזה כמה שנים מתקין משרד התקשורת כל שנה כ-50,000 טלפונים חדשים, בעוד שמספר הבקשות החדשות המתקבלות כל שנה גדול בהרבה: 61,000 בשנת 1976 וכ-76,000 בשנת 1977. (המשרד גם מבצע העתקות טלפונים במספר הולך וגדל משנה לשנה: 17,000 בשנת 1976 וכ-22,000 בשנת 1977). הפער בין מספר המבקשים לבין אפשרויות ההיענות מונע מן המשרד למלא את הבקשות לפי סדר קבלתן**, ומחייב אותו להתקין טלפונים לפי סדרי עדיפות על פי קריטריונים, שנקבעו לראשונה עוד בשנת 1950.

בדו"ח שנתי 28 (עמ' 675) עמד מבקר המדינה על כך, שרשימת דרגות העדיפות שהמשרד פועל על פיה נצטמצמה משמעותה. בין הסיבות העיקריות לכך, שהיא מסובכת מדי מבחינת מספר מריביה, הקריטריונים הכלולים בה והמערכת הביורוקרטית הדרושה להפעלתה כראוי, אך בעיקר משום שהמשרד תכנן לפתח את תשתית התקשורת הקווית בעיקר על פי שיקולים כלכליים, ועל כן, למעשה, מרבית ההתקנות שנעשו לא היו בהתאם לסדר, שהתחייב על פי דרגות העדיפות שקבע. נוכח עובדה זו המליץ מבקר המדינה לעשות לפישוט הרשימה על ידי צמצומה באופן משיעוטי. כן המליץ מבקר המדינה, פעמים מספר בעבר, להקצות משאבים שיאפשרו היענות גם לבקשות הממתנות זמן רב, נוסף על התקנה לפי הסדר הנדרש על פי דרגות העדיפות.

משרד מבקר המדינה בדק בשנת 1978 פעולות שנעשו על ידי משרד התקשורת לפתרון בעיית המחסור בטלפונים. נסקרו פעולות המשרד לבחינת סדרי העדיפויות להתקנת טלפונים; המלצותיה של ועדה ציבורית בראשית שופט, שמינה שר התקשורת לעניין זה; תכניות המשרד להרחבת השירות; וביצוע תכנית העבודה השנתית של מחוז תל-אביב והמרכז — הגדול במחוזות המשרד — בשנות הכספים 1975—1977. במסגרת זו נערכה גם ביקורת שוטפת באחרים מבין אזורי הנפה של מחוז תל-אביב והמרכז בדבר הטיפול בבקשות להתקנת טלפונים, הטיפול בטלפונים ציבוריים וסדרי החזקת המלאי במחסנים האזוריים.

* לסוף דצמבר 1978 הגיע מספר הממתנים בכל הארץ לכ-195,000, ומהם כ-15,000 שבקשותיהם כבר אושרו, אך ההתקנה טרם בוצעה.

** תלונות רבות, בנושא התקנת טלפונים מתקבלות בנציבות תלונות הציבור.

היערכות לעתיד

1. בחודש פברואר 1978 מינה שר התקשורת ועדה ציבורית, שהתבקשה להציע סדר חדש של קדימות לתקנות טלפונים. חבריה היו שופט בית המשפט העליון לשעבר, מר מ. ברנזון – יו"ר, חבר הכנסת א. אבטבי והגב' מ. תבורי – מנכ"ל המועצה הישראלית לצרכנות. הוועדה הגישה את מסקנותיה והמלצותיה לשר התקשורת בספטמבר 1978, והתייחסה בהן גם לדרכים נוספות לפתרון המחסור בטלפונים. להלן עיקרן:

(א) נוכח חיוניותו של שירות הטלפונים הכרחי למצוא דרך מעשית ומהירה לחיסול תור הממתינים לטלפונים ולספק טלפון לכל דורש, ללא צורך בהמתנה.

(ב) מבקשים רבים יהיו מוכנים לשלם תמורת קבלת טלפון ללא דיחוי, את המחיר המלא של ההתקנה, כולל ההוצאה על עבודות התשתית. לכן מוצע, שכל מי שזקוק לטלפון, והמשרד אינו מסוגל להתקינו בזמן סביר, יוכל לבצע בעצמו ועל חשבונו את עבודות הפיתוח וההתקנה הדרושה, לפי תנאים של משרד התקשורת ונפיקוחו. בשלב ראשון מוצע להחיל הסדר זה על מפעלים ומוסדות המעסיקים מעל 20 עובדים או מפעלים שלפחות 20% ממוצריהם מיועדים ליצוא, ובמשך הזמן לבדוק אפשרות להרחבת ההסדר.

(ג) עד שיוכל כל אדם להתקין טלפון לעצמו, על משרד התקשורת לראות עצמו כמחויב מבחינה ציבורית, בתוקף פעילותו כמונופל, לפתח את מערכת הטלפונים במדינה לפי קריטריונים שאינם עסקיים בלבד. בקביעת תכנית הפיתוח של המשרד יהיה באופן עקרוני קשר בין דרגת העדיפות שנקבעה לבקשה לבין חובת המשרד להיענות לה. במיוחד המליצה הוועדה להבטיח, בכל מקרה, היענות לבקשות הממתינות מעל מספר מסוים של שנים.

(ד) ביישוב חקלאי חדש יותקנו לפחות שלושה טלפונים, ואם הדבר כרוך בהוצאות מיוחדות, יהיה המימון על חשבון היישוב.

(ה) רשימת דרגות העדיפות הקיימת יש לקצרה ולפשטה לפי המגמות הבאות:

- (1) עלייה מתמדת, דרגת עדיפות בהתחשב בזמן ההמתנה.
- (2) צמצום – עד למינימום – של מספר הקטגוריות המקנות עדיפות שלא מכוח המתנה.
- (3) עקרון שוויון האזרח ושוויון עסקי: אי הפליה בין סוג עסק למשנהו וסוג עיסוק למשנהו.
- (4) בעדיפות המקנית שלא מכוח המתנה, נדרשת קביעת הגדרה חד משמעית שאינה משאירה מקום לפקיד המטפל להתגדר בה.
- (5) הקניית דרגת עדיפות מעל הנמוכה ביותר אך ורק על סמך מסמכים שיספקו על ידי גורמים ממלכתיים המופקדים על אותו תחום כמו צה"ל, משרד התמ"מ ומשרד הבריאות.

בהתאם לעקרונות דלעיל הציעה הוועדה סולם עדיפות חדש, הכולל שמונה דרגות עדיפות ובהן 19 קטגוריות (עומת 82 ברשימת העדיפויות המופעלת כיום). הומלץ על קידום בקשות, בשל וותק והמתנה, ובהתאם לכך נכללו בדרגת העדיפות שלפני הגבוהה ביותר בקשות ותיקות, שלא נענו שבע שנים ויותר ממועד הגשתן.

המלצות הוועדה הוגשו לשר התקשורת כאמור, בספטמבר 1978, אולם, עקב התפטרותו של השר מהממשלה עדיין לא אושרו, ובסוף 1978 הן נמצאו בדיונים בדרגים הבכירים של המשרד.

הצורך בקביעת סדרי עדיפות מתחייב מחוסר אפשרויות ההתקנה, ויש ברשימת העדיפויות כדי להבטיח, במידה רבה, חלוקה צודקת, אך אין בה, והיא גם לא נועדה לכך, לפתור את בעיית עודף הביקוש או למנוע את התוצאות השליליות לחברה ולמשק, הנגרמות מתמת חוסר יכולתו של המשרד לספק טלפונים סמוך למועד הבקשה.

בשל הרגישות הקיימת בציבור הממתינים לטלפון לגבי ההחלטות המינהליות של משרד התקשורת בענין, חזר משרד מבקר המדינה ובדק גם השנה את פעולות משרד התקשורת בשטח זה. בעיקר נבחנו תכניות המשרד להחשת הקמתה של התשתית הדרושה, דהיינו הקמת מרכזות חדשות והנחת רשת הכבילים, כדי לאפשר התקנת מספר רב יותר של טלפונים. –

הביקורת כבר קבעה בעבר, שתהליך הקמתן של מרכוזות טלפון הוא ממושך — לעתים עשר שנים ויותר — לא רק בגלל גורמים, שמשרד התקשורת אחראי להם. עם זאת גם המשרד אינו עומד בתכניות העבודה השנתיות שלו, כפי שנבקעו במסגרת התקציב וכוח האדם שאושרו לו (ראה להלן בדבר ביצוע תכניות העבודה במחוז תל-אביב והמרכז וכן הנאמר בדו"ח 28, עמ' 46 על אי-ביצוע תכנית ההתקנה המורחבת בשנת הכספים 1977, אף כי אושר למשרד תקציב נוסף לפי בקשתו).

לפי קצב ההתקנה, שביצע משרד התקשורת בשנים האחרונות בתקציב ובכוח האדם שעמדו לרשותו, אין מסתמן סיכוי, שתקוצר במידה ניכרת תקופת ההמתנה של מבקש הטלפון שאין לו דרגת עדיפות גבוהה, אלא אם המבקש הוא מאיזור, שבו פיתח המשרד תשתית, בעיקר על פי שיקולים כלכליים המתבססים על מספר גדול של מבקשים. נראה אפוא, שהפתרון ימצא — בחלקו לפחות — באחת משתי האפשרויות הבאות:

(א) בדרך של שיתוף גורמים חיצוניים — ציבוריים או פרטיים — שישקיעו את הסכומים הדרושים לבניית תשתית, כמו מרכוזות טלפון ורשת הכבלים, ויבצעו את העבודות הדרושות לכך שלא באמצעות כוח האדם העומד כיום לרשות המשרד.

(ב) בדרך של הגדלת האמצעים — תקציב וכוח אדם — ובדרך של הרחבת הסמכויות, שיועמדו לרשות המשרד. בנושא זה, אף הכין אגף הכלכלה, משק ונכסים של המשרד במאמר 1978, תכנית חומש לפיתוח שירותי התקשורת בשנות הכספים 1978-1982.

תכנית החומש כללת שלוש אלטרנטיבות לקצב ביצוע ההתקנה ובהתאם לכך שלושה טווחי זמן לסגירת פער הביקוש. עוד פורטו בה ההשקעות הדרושות לביצועה של כל אחת מהאלטרנטיבות ולעומתן ההכנסות, שיהיו למשרד עקב התוספת בטלפונים.

האלטרנטיבות בנויות על סמך תחזית, שלפיה תגדל הנטייה להחזקת קווי טלפון (מספר הטלפונים הקיימים בתוספת הביקוש השנתי) בשיעור שנתי של 8% עד שנת 1982 ומשנה זו עד שנת 1987 — ב-5.5% לשנה. תוספת הבקשות תגדל כל שנה מ-65,000 ב-1978 עד לשיא של 100,000 בשנת 1981; מ-1982 ואילך צפויה ירידה בביקוש ל-70,000 בקשות לשנה.

לפי אלטרנטיבה א', ההתפתחות בתחום ההתקנות תהיה 64,000 בממוצע לשנה ובס"ה 320,000 לכל החומש. במצב זה יגדל מספר הבקשות הממתינות מ-175,000 ב-31.3.1978 ל-240,000 ב-31.3.1983, ומשך ההמתנה הממוצע לטלפון יהיה 3.5 שנים כפי שהוא עכשיו.

לפי אלטרנטיבה ב' יותקנו בממוצע 80,000 טלפונים חדשים לשנה, ובס"ה 400,000 ב-31.3.1983. יהיה מספר הממתינים, כפי שהיה במאמר 1978 (175,000), אך משך ההמתנה הממוצעת ירד ל-1.7 שנים.

לפי אלטרנטיבה ג' יותקנו בממוצע 100,000 טלפונים חדשים לשנה ובס"ה 700,000 במשך שבע שנים. כך, תור הממתינים יגיע לקצו בשנת הכספים 1984.

ההשקעות הדרושות, במחירי 1978, יהיו: 2.53, 3.15, ו-3.96 מיליארד ל"י לאלטרנטיבות א', ב', ו-ג' — בהתאמה.

תכנית החומש אומדת גם את ההתפתחות בהכנסות המשרד לפי שלוש האלטרנטיבות: מ-6.7 מיליארד ל"י ב-1978 ל-9.8 מיליארד ל"י ב-1982 לפי אלטרנטיבה א', ל-10.1 מיליארד ל"י לפי אלטרנטיבה ב' ול-13.0 מיליארד ל"י כאלטרנטיבה ג', וכן את ההתפתחות בהוצאות הפיתוח של המשרד, והסדרי-התשלומים שבינו ובין משרד האוצר ואת השינויים, שיחולו בנכסים ובהתחייבויות של המשרד. לדעת אגף הכלכלה תכנית ההתקנות לפי אלטרנטיבה ב' היא העדיפה, מאחר שהיא תבטיח הקטנה ניכרת במשך ההמתנה הממוצעת לטלפון. ביצוע האלטרנטיבות קשור עם תקציבי הפיתוח והאמצעים האחרים שיועמדו לרשות המשרד. כל עוד אלה יישארו ברמתם הנוכחית, אלטרנטיבה א' היא הריאלית ביותר.

מן הנאמר עד כה מתברר, שבעיית ההמתנה לטלפונים אינה תוצאה מקריטריונים לא נכונים. או סדרי עדיפויות לקויים אלא נובעת מכך שחשית מערך הטלפונים, דהיינו מרכוזות ורשת, אינה עונה על הצרכים, ומשום כך קצב ההתקנה רחוק מלהניח את הדעת.

במצב, שבו נמצאת המדינה, סביר להניח, שלפחות בטווח הזמן הקרוב לא תתמש האפשרות להגדיל במידה ניכרת את תקציב הפיתוח של משרד התקשורת; וגם הפעילות לשינוי מעמד הארגון של שירותי ההנדסה שבמשרד עדיין אינה מבטיחה זאת*. משום כך, לדעת הביקורת, על המשרד לשקול כבר עתה דרכי פעולה נוספות, שלא יחייבו הוזקקות למסגרת התקציב לשם

* ראה בדו"ח זה, עמ' 609.

מימון הקמת התשתית, וכן גיוס כח אדם ואמצעים אחרים מחוץ למסגרות ולמשאבים, שמשרד התקשורת יכול לגייסם עתה, וכל זאת נוסף על ייעול מערך העבודות המבוצעות על ידי המשרד עצמו. בעניין זה רצוי להביא בחשבון כי שינויים מדיניים, היערכות כוחות או בניית תשתית והרחבת יישובים עשויים להשפיע על סדרי הקדימויות ועל תכנון העבודה, ואילו הצורך בשיפור השירותים, הרחבת הפעילות הכלכלית והעלאת איכות החיים בארץ קולטת עלייה, יחייב להתמיד בפעילות המתוכננת עתה ואף להרחיבה.

ביצוע תכניות העבודה במחוז תל-אביב והמרכז

מחוז תל-אביב והמרכז הוא הגדול מבין שלושת המחוזות של שירותי ההנדסה שבמשרד התקשורת מבחינת גודל האוכלוסייה שהוא משרת אותו (כ-48%), מבחינת מספר העובדים בשירות — כ-2,500 מכלל כ-5,900 עובדים ומבחינת מספר מרכוזות הטלפון שבו (40 מבין 96 המרכוזות הקבועות ו-15 מ-28 המרכוזות הניידות). המחוז מחולק לעיר ראשית (תל-אביב רבתי) ולנפה, וזו מחולקת לשישה אזורים — פתח-תקוה, רעננה, רחובות, רמלה, נתניה וגדרה — שבראשם מהנדסי אזורים. בחמישה מבין האזורים (למעט איזור רמלה) הופעלו לשכות אזוריות של שירותי הטלפון, הכפופות למנהל המחוזי של שירותי הטלפון, ואלה מספקות בקשר עם הציבור בכל הכרוך בבקשות לטלפונים, בחשבוניות טלפון וכד'.

להלן נתונים על ביצוע התקציב של מחוז ת"א והמרכז בשנת הכספים 1977 בהשוואה עם סה"כ התקציב של שירותי ההנדסה לאותה שנה (במיליארדי ל"י):

מחוז ת"א והמרכז		שירותי הנדסה		ס"ה תקציב
ביצוע מאושר	תקציב מאושר	ביצוע למעשה	תקציב מאושר	
למעשה				
0.6	0.8	1.8	2.1	
0.4	0.4	1.1	1.2	מזה: תקציב רגיל
0.2	0.4	0.7	0.9	תקציב פיתוח

מהנתונים שבטבלה ניתן לראות, שהתקציב המאושר של שירותי ההנדסה לא נוצל במלואו — בעיקר בתקציב הפיתוח ובמחוז תל-אביב והמרכז. הסיבה לכך שתכניות העבודה השנתיות לא בוצעו במלואן, כפי שיתואר להלן.

נתונים כלליים

להלן נתונים על הקיבול האפקטיבי של מרכוזות הטלפון במחוז, כמות הקווים המחוברים בהן, המספרים הפנויים והבקשות הממתינות. הנתונים הם ל-31.3.1978, והם מוצגים לעומת אותם נתונים במחוזות האחרים של שירותי ההנדסה:

טבלה 1

מרכוזות טלפון — קיבול אפקטיבי, ציוד פנוי ובקשות ממתינות

בקשות ממתינות	ס"ה מספרים פנויים	קווים מחוברים	קיבול אפקטיבי (1)	כל הארץ
174,975	98,290	686,040	784,330	
21,225	30,780	121,670	152,450	ירושלים והדרום
40,730	22,210	157,390	179,600	חיפה והצפון
(2) 113,020	45,300	406,980	452,280	ת"א והמרכז
				מזה:
50,040	28,460	294,540	323,000	תל-אביב רבתי
62,980	16,840	112,440	129,280	נפת המרכז

(1) קיבול אפקטיבי — הציוד המותקן במרכוזות שניתן להפעלה מתוך כלל הקיבול (הנומינאלי).

(2) ליום 30.11.1978 היה מספר הבקשות הממתינות במחוז ת"א 120,500, מזה 52,700 בת"א רבתי ו-67,800 בנפה. מספר הבקשות הממתינות בכל הארץ לאותו מועד הגיע ל-190,000.

מהנתונים שבטבלה עולה, בין היתר, שהקיבול האפקטיבי של מרכוזות המחוז ב-31.3.1978 היה 58% מכלל המרכוזות בארץ ושיעורן של הבקשות הממתינות היה כ-64%. עוד עולה מהנתונים, שמספר הבקשות הממתינות במחוז תל אביב והמרכז היה ב-31.3.1978 פעמיים וחצי לערך מכמות המספרים הפנויים שבמרכוזות המחוז, ואילו באזורי הנפה — מספר הבקשות היה כמעט פי ארבעה מכמות המספרים הפנויים.

בטבלה 2 דלהלן נתונים על קיבול בנייני המרכוזות בארץ, הציד המותקן בהן, הציד שבתהליך התקנה וקיבול בניינים שבתהליך בנייה:

ט ב ל ה 2

קיבול בנייני מרכוזות טלפון

מחוז	ס"ה	ציד מרכוזות מותקן (1)	ציד בהתקנה	קיבול מבנים לא מנוצל	קיבול מבנים בבנייה
כל הארץ	1,420,600	831,200	115,900	473,500	146,100
ירושלים והדרום	238,900	160,900	5,000	73,000	42,000
חיפה והצפון	350,900	190,400	32,900	127,600	34,100
תל אביב והמרכז	830,800	479,900	78,000	272,900	70,000
מזה:					
תל אביב רבתי	559,600	342,800	50,000	116,800	50,000
נפת מרכז	271,200	137,100	28,000	106,100	20,000

(1) קיבול גומינאלי.

מהנתונים שבטבלה 2 עולה, בין היתר, שהקיבול הלא מנוצל של מרכוזות המחוז היה בשיעור של 58% מכלל הקיבול של המרכוזות בארץ. הציד הנמצא בתהליך התקנה היה בשיעור של כ-25% מהקיבול הפנוי של המבנים, ונמוך בהרבה מכמות הבקשות הממתינות (כפי שהובאה בטבלה 1).

התקנת ציד במרכוזות טלפון חדשות או מורחבות הוא שלב אחרון בתהליך הממושך של הקמת המבנים והזמנת הציד מהספקים. משך שלבים אלה הוא פונקציה של גודל התקציב המאושר למשרד כל שנה, ושל קצב הקמת המבנים — הנעשה באמצעות מע"צ — וקצב אספקת הציד על ידי היצרנים (בדבר ביקורת על נושאים אלה ראה דו"ח שנת 24, עמ' 658; ודו"ח שנת 26, עמ' 819). כאשר מסתיימת הקמת המבנה ומתקבל הציד שהוזמן, תלויים קצב התקנת הציד והפעלתו בקצב ביצוע העבודה על ידי עובדי המחוז.

בטבלה 3 להלן נתונים על סך ימי העבודה של עובדי המחוז בשנות הכספים 1975—1977:

ט ב ל ה 3

מחוז תל אביב והמרכז — נתונים על השקעת ימי עבודה בשנים 1975—1977:

מחוז תל-אביב והמרכז — נתונים על השקעת ימי עבודה בשנים 1975—1977

ימי עבודה	1977	1976	1975
בעבודות מתקציב הרגיל	622,825	632,141	658,289
בעבודות מתקציב הפיתוח	124,714	138,432	144,493
ס"ה	747,539	770,573	802,782
מזה:			
מינהל, הדרכה והיעדרות	276,217	260,560	272,002
הדרכה והשתלמויות	12,284	15,468	37,326
מינהל ושירותים משקים	120,205	112,335	104,030
היעדרויות בתשלום	143,728	132,757	130,646
ב-%	ב-%	ב-%	ב-%
34.4	33.8	36.4	
1.5	2.0	5.0	
15.0	14.6	13.9	
17.9	17.2	17.5	

מהנתונים שבטבלה עולה, שבשנת הכספים 1977 חלה ירידה בסך כל ימי העבודה שהושקעו במחוז בהשוואה לשנת הכספים 1975 בהיקף של כ-7% ; סיבת הירידה נעוצה בירידה במספר העובדים בשירותי ההנדסה. עם זאת חלה עלייה ניכרת משנת הכספים 1976 ל-1977 בימי העבודה שהושקעו בפעולות הדרכה והשתלמות, והיא נובעת מהסכם העבודה בדבר הסבת עובדי ההנדסה לדירוג טכנאים (ראה דו"ח שנתי 28, עמ' 673).

ביקוש לטלפונים

בתקופה הנסקרת חל גידול ניכר במספרן של הבקשות הממתינות במחוז. בטבלה 4 להלן נתונים על הגידול במספר הבקשות מ-1.4.1975 עד 1.4.1978.

טבלה 4

מחוז תל-אביב והמרכז : בקשות ממתינות

1.4.1978	1.4.1977	1.4.1976	1.4.1975	ס"ה	
124,083	119,835	121,426	114,096		מזה:
					עיר
57,471	54,472	56,043	55,666		נפה
66,612	65,363	65,383	58,430		פירוס אזורי הנפה
					פתח תקוה
9,668	9,517	9,673	8,710		רעננה
13,349	13,608	14,115	12,167		רחובות
20,767	19,281	19,412	16,164		רמלה
7,601	6,657	6,026	5,488		נתניה
9,694	10,647	11,124	12,097		גדרה
5,533	5,653	5,033	3,804		

הגידול בכלל הבקשות הממתינות במחוז בתקופה הנדונה היה כ-10%, כשעיקרו היה באזורי הנפה של המחוז, ובמיוחד באזור רחובות. הגידול האמור נבע מכך, שקצב ההתקנות השנתי של טל-פונים חדשים היה נמוך ממספר הבקשות החדשות, שהתקבלו כל שנה, כפי שמשתקף בטבלה 5 להלן:

טבלה 5

מחוז תל אביב והמרכז — השוואת התקנות למעשה לבקשות חדשות שהתקבלו

1975		1976		1977		
התקנות שבוצעו	בקשות שהתקבלו	התקנות שבוצעו	בקשות שהתקבלו	התקנות שבוצעו	בקשות שהתקבלו	ס"ה
28,894	42,498	27,230	33,544	25,759	42,461	מזה:
						עיר
19,290	24,464	16,187	19,270	14,837	24,028	נפה
9,604	18,034	11,043	14,274	10,922	18,433	פירוס אזורי הנפה
						פתח תקוה
1,436	2,739	1,627	1,848	2,094	2,622	רעננה
2,148	3,769	2,986	3,221	2,220	3,727	רחובות
653	4,047	3,041	3,950	2,560	5,106	רמלה
713	1,363	227	845	407	1,332	נתניה
3,943	4,049	2,746	2,952	1,994	3,616	גדרה
711	2,067	416	1,458	1,647	2,030	

הערות: הנתונים בדבר התקנות למעשה אינם כוללים העתקות טלפון שבוצעו במספר גדול והולך — כ-15,000 בשנת הכספים 1977.

מהנחונים דלעיל עולה, שבשנת הכספים 1976 חל שיפור במצב לעומת שנת הכספים 1975, אך בשנת הכספים 1977 גדל הפער בין הבקשות שהתקבלו לבין ההתקנות שבוצעו לעומת הפער שבשנת 1976.

בטבלה 6 בעמ' הבא נתונים על הביצוע למעשה של התקנות חדשות לעומת תכנית ההתקנות בשנות הכספים הנדונות. בטבלה 7 שבעמ' 625 מובאים נתונים בדבר ביצוע תכניות העבודה השנתיות של המחוז בעבודות פיתוח הרשת המקומית והבינמרכזית ופיתוח כבילים בינעירוניים ובטבלה 8 שבעמ' 626 — בדבר ביצוע תכניות העבודה להתקנת ציוד במרכזות הטלפון שבמחוז.

מהנתונים שבטבלה 6 בולטת העובדה, שבשלוש השנים 1975—1977 היה הביצוע למעשה של התקנות חדשות נמוך מהמתוכנן (בשנים 1976 ו-1977 עלה הביצוע באזורי הנפה על המתוכנן, אך היה נמוך ממנו בתל אביב רבתי).

מהנתונים שבטבלה 7 עולה, שבמרבית תחומי העבודה, שהם תנאי מוקדם להתקנת טלפונים בבתי המבוקשים, היה אחוז הביצוע של העבודה נמוך מהמתוכנן, בחלקם במידה ניכרת. תופעה זו בולטת עוד יותר בהתקנת ציוד במרכזות הטלפון (טבלה 8).

הקמת מרכזות טלפון

מתברר אפוא מן הנאמר לעיל, שבשנים שנסקרו לא עמד המחוז, בדרך כלל, בביצוע תכניות העבודה השנתיות שלו, כמעט בכל התחומים. בביצוע של חלק מאותם תחומים, תלוי המחוז בגורמים שמחוץ לו, למשל בהפירת תעלות לכבילי טלפון הנעשית על ידי קבלנים; ובקבלת כבילים מספקים ובקבלת מבני מרכזות מהגורמים העוסקים בבנייתן. עם זאת גם בתחומים שביצועם תלוי במחוז גדול הפיגור לעומת המתוכנן.

על שלבי הטיפול בהקמתן של מרכזות טלפון עמד מבקר המדינה כאמור עוד בדו"ח שנתי 24 ובמסגרת ביקורת מעקב בדו"ח שנתי 26. משרד מבקר המדינה ערך גם בשנת 1978 ביקורת על ביצוען של תכניות החומש של שירותי ההנדסה, בנוגע למרכזות טלפון במחוז תל אביב והמרכז, ועמדה על הפיגורים הנמשכים בהקמתן.

בטבלה להלן נתונים על חלק ממרכזות המחוז שהקמתן או הרחבתן נכללה בתכנית החומש של שירותי ההנדסה לשנים 1974—1978, כפי שהוכנה על ידי השירות בפברואר 1974, בציון מועד ההפעלה החזוי, מועד הפעלתן למעשה או המועד הצפוי להפעלתן לפי תכנית החומש המעודכנת ממאי 1978:

מחוז תל-אביב והמרכז — דוגמאות לפיגורים בהרחבתן או בהפעלתן של מרכזות טלפון חדשות — השוואה לתוכנית החומש לשנים 1974—1975

מרכז צפוי חדש	הפעלה למעשה	מועד חזוי להפעלה	כמות מספרים	הרחבה (ה) בניה, חדשה (ב)	מרכזות
	1977	6.75	5,000	ה	דגנה
3.83		1.78	10,000	ה	ויצמן
3.80		1.77	10,000	ה	מערב
3.82		7.77	10,000	ב	רמת גן 2
6.79		3.77	10,000	ב	תל ים
3.81		8.76	15,000	ב	תחנה מרכזית
4.79		2.77	10,000	ב	יד אליהו
	1977	9.75	10,000	ב	אזור
	1977	6.74	10,000	ב	גבעתיים
	1976	10.75	10,000	ב	פתח תקוה 2
7.79		2.77	10,000	ב	3. הרצליה
	1977	6.75	10,000	ב	ראשון 2
	1978	11.75	10,000	ה	רחובות 2
	1978	3.76	10,000	ב	3. אילון
1981		12.76	10,000	ב	נתניה 2

ט ב ל ה 6

מחוז ת"א והמרכז — התקנת קווים ישירים

קווים מחוברים 1.4.1978	1977			1976			1975			קווים מחוברים 1.4.1975	
	ביצוע ב-%	ביצוע למעשה	תכנית התקנות	ביצוע ב-%	ביצוע למעשה	תכנית התקנות	ביצוע ב-%	ביצוע למעשה	תכנית התקנות		
406,976	91	25,759	28,300	97	27,230	28,000	85	28,894	34,000	332,150	ס"ה
294,542	85	14,831	17,500	92	16,187	17,600	88	19,290	22,000	252,452	מזה: עיר
112,434	101	10,922	10,800	106	11,043	10,400	80	9,604	12,000	79,698	נפה
מירוס איזורי הנפה											
22,881	105	2,094	2,000	88	1,627	1,850	85	1,436	1,700	17,577	פ"ת
26,248	101	2,220	2,200	139	2,986	2,150	80	2,148	2,700	17,908	רעננה
24,576	102	2,560	2,500	135	3,041	2,250	33	653	2,000	17,733	רחובות
7,317	81	407	500	57	227	400	89	713	800	6,341	רמלה
19,579	78	1,994	2,300	134	2,746	2,550	116	3,943	3,400	10,950	נתניה
11,833	127	1,647	1,300	35	416	1,200	51	714	1,400	9,186	גדרה

מחוז תל אביב והמרכז — פיתוח רשת מקומית ובינמרכזית

1975			1976			1977			יח' מידה	הנושא
ב- %	ביצוע	תכנית	ב- %	ביצוע	תכנית	ב- %	ביצוע	תכנית		
65	45.6	70.2	87	50	57.7	83	50.1	60.7	ק"מ	חפירת תעלות
56	260.9	467.2	79	280.8	355.6	76	309.6	408.6	ק"מ קנה	בינוי צנרת
107	291.9	273.2	92	273.7	298.7	78	216.7	277.6	ק"מ	השחלת כב' מקומיים
96	31.9	33.2	55	17.9	32.4	60	35.5	59.6	ק"מ	השחלת כב' בינמרכזיים
87	215.4	246.5	87	279.0	226.8	78	194.6	251.0	ק"מ	תליית כב' עיליים
90	2,400.7	2,676.5	76	2,071.8	2,719.2	68	1,844.4	2,702.1	אלפי זוגות	חיבור כבילים
										פיתוח כבילים בינעירוניים
99	15.6	15.7	119	9.5	8.0	11	1.8	17.1	ק"מ	חפירות תעלות
142	124.8	88.0	137	76.9	56.0	11	11.1	101.4	ק"מ קנה	בינוי צנרת
97	22.3	23.0	80	12.2	15.3	53	12.3	23.2	ק"מ	השחלת כב' סימטריים
39	11.6	29.8	117	6.8	7.5	94	14.5	15.5	ק"מ	השחלת כב' קואקס
76	73	96	69	179	260	139	191	137	מחבר	חיבור כב' סימטריים
76	198	260	183	110	60	48	90	189	מחבר	חיבור כב' קואקס

ט ב ל ה 8

מחוז תל-אביב והמרכז — התקנת ציוד במרכזות טלפון

קיבול 1.4.78	1977			1976			1975			קיבול 1.4.75	
	ביצוע ב- %	ביצוע למעשה	תכנית בינוי	ביצוע ב- %	ביצוע למעשה	תכנית בינוי	ביצוע ב- %	ביצוע למעשה	תכנית בינוי		
479,900	59	18,100	32,000	81	42,100	52,000	20	9,800	49,300	415,200	ס"ה מחוז
											מזה:
342,800	100	7,400	7,400	70	17,400	24,800	33	7,200	22,000	310,800	עיר
137,100	43	10,700	24,600	91	24,700	27,200	10	2,600	27,300	104,400	נפה
											פירוט נפה
29,800	—	—	—	100	10,900	10,900	—	—	10,900	19,800	פתח-תקוה
30,000	100	1,000	1,000	120	1,200	1,000	45	1,000	2,200	27,500	רעננה
22,700	50	900	1,800	—	—	900	85	1,100	1,300	20,700	נתניה
33,100	100	7,000	7,000	100	10,000	10,000	—	—	10,000	18,800	רחובות
7,800	—	—	10,000	—	—	—	—	—	—	7,800	רמלה
3,700	37	1,800	4,800	60	2,600	4,400	17	500	2,900	9,800	גדרה

התקנת ציוד במרכזות טלפון

מהנתונים שבטבלה 8 לעיל, בולט הפער בין כמות הציוד שהמחוז תכנן להתקין במרכזות לבין הביצוע למעשה, שהגיע ל-20% מהמתוכנן בשנת הכספים 1975, עלה ל-81% בשנת הכספים 1976 וירד שוב ל-75% בשנת הכספים 1977. כפי שעולה מהנתונים שבטבלה שבעמ' 623 לעיל חל בדרך כלל פיגור בהפעלת המרכזות לעומת המתוכנן. בקביעת תכנית ההפעלה מובאת בחשבון בדרך כלל תקופה של 24 חודש כזמן הדרוש להתקנת הציוד במרכזות כשהמדובר במרכזות גדולה — 10,000 מספרים. לוח הזמנים מבוסס על כך, שעם השלמת המבנה יגיע גם הציוד, שבינתיים כבר הוזמן מהספקים, וששנתיים לאחר מכן תופעל המרכזות.

כפי שכבר תואר בדו"חות השנתיים של מבקר המדינה, במקרים רבים לא נשמר לוח זמנים זה, אם בגלל בעיות תקציב המונעות מהמשרד להזמין ציוד בעוד מועד, ואם בגלל פיגורים בהקמת המבנה או באספקת הציוד. אך פיגורים חלים גם בשלב התקנת הציוד במרכזות הטלפון כפי שמתברר להלן.

התקנת הציוד במרכזות נעשית בדרך כלל על ידי עובדי מחלקת הבינוי של המחוז, תוך הסתייעות ביעוץ מקצועי מטעם הספק. במחלקה 165 עובדים קבועים ו-5 עובדים ארעיים. תכנית העבודה השנתית מתבססת על סך הכל של ימי העבודה של עובדים אלה. במקרים אחדים נמסרת עבודת ההתקנה לביצוע לחברות המספקות את הציוד.

בדיקת מדגם של התקנת ציוד מיתוג בשבע מרכזות טלפון, שהמחוז עסק בבינוין בשנים האחרונות, העלתה:

כמעט בכל המקרים שנבדקו היה פיגור לעומת לוח הזמנים שנקבע. רק במרכזות אחת נמשכה ההתקנה שנתיים, בארבע אחרות עברו או יעברו שלוש שנים ויותר ממועד תחילת ההתקנה ועד השלמתה. בשתיים הנותרות הוחל בהתקנת הציוד רק בסוף 1978 בגלל בעיות במבנה ובגלל ליקויים שנתגלו בציוד. להלן תיאור הסיבות העיקריות לפיגורים בביצוע העבודה:

1. במהלך ההתקנה התגלו פגמים בציוד, שסיפק היצרן, והיה צורך בשיפוץ מחדש או בהחלפתו. לעתים נבעו הפגמים מקורוזיה בציוד, שנגרמה אם מייצור לקוי ואם מאחסון ממושך של הציוד במחסני משרד התקשורת או במבנים אחרים שבאחריות, לרבות במבנה מרכזות הטלפון, כשהפגיעה באה מחמת רטיבות. כך נפגע הציוד במרכזות יד אליהו, תחנה מרכזית, גבעתיים וראשון לציון. לאחסון ממושך של ציוד המיתוג יש גם השפעה על גובה המלאי שרשאי המשרד להחזיק במח"סניו*. המשרד גם לא פעל להסקת המסקנות הדרושות ביחסיו עם ספקים שלא עמדו בתנאי החווה שנחתם עמם, ולא דרש מהם פיצוי בהתאם לתנאי החווה על הנוקים, שנגרמו לו עקב הפיגורים במועדי הפעלת המרכזות.

2. לעתים קרובות אין אפשרות להתחיל בהתקנת הציוד משום שעדיין קיימים ליקויים במבנה, שלא תוקנו, אך, כי עבר זמן רב מאז שהמבנה נמסר למשרד. מרבית התקלות הן במערכות מיווג האוויר, שהן תנאי חיוני להפעלת ציוד מיתוג. לעתים נגרמות תקלות גם מחמת חזירת מים למבנים.

3. תכנית העבודה השנתית אינה מותאמת עם כוח האדם, שמחלקת הבינוי מפעילה אותו. ברבות מהמרכזות שנבדקו נגרמו פיגורים, גם משום שכוח האדם שהועסק בהן היה נמוך מהדרוש (למשל: פ"ת 2, רחובות 2, תחנת מרכזית). עוד מתברר, שפיגורים בביצוע העבודה נגרמו גם בהעדר כוח אדם מיומן במחלקה.

4. לוח הזמנים להתקנה ולהפעלה של המרכזות נקבע בדרך כלל על פי תחזית הביקוש באותו איזור למועד מסוים, ובמקביל לכך גם נקבע קיבול הציוד שיוותקן. עד שהמרכזות מופעלות למעשה גדל הביקוש לטלפונים מעבר לתחזית והקיבול המופעל כבר אינו עונה על המצב החדש. יתרה מכך, בגלל התבלות הציוד במרכזות ישנות מועברים במקרים רבים המספרים המחוברים בהן אל המרכזות החדשה, דבר המקטין עוד יותר את הקיבול הפנוי במרכזות החדשה.

הביקורת עמדה על הצורך בהתאמת תכנית העבודה השנתית של המחוז לאפשרויות הביצוע למעשה, וכן הציעה, שהמחוז ידאג לכך, שטיב הציוד, שמספקים הייצרנים, ייבחן במפעלים עצמם עוד בשלבי הייצור כדי למנוע גילוי פגמים במועד ההתקנה.

אישורי טלפונים במחוז תל אביב והמרכז

בהמשך לביקורת שוטפת שערך משרד מבקר המדינה במשרד התקשורת בנושא הטיפול בבקשות להתקנת טלפונים, נבדקו בשנת 1978 — לסירוגין — פעולותיהן של שלוש מבין הלשכות האזוריות

* ראה בדו"ח זה, עמ' 104.

של שירותי הטלפון במחוז תל-אביב והמרכז: בפתח תקוה, ברעננה וברחובות. כן נבדקו פעולותיהם של שני אזורים של שירותי ההנדסה — רעננה ופתח תקוה (בדבר ביקורת קודמת בנושא ראה בדו"ח שנתי 26, עמ' 810). להלן ריכוז הממצאים שהועלו:

לשכות שירותי הטלפון

1. בבדיקות מדגם בלשכות פתח תקוה ורעננה נמצאו טעויות בקביעת דרגות עדיפות לבקשות, שהגיעו לשיעור של כ-11% בפתח תקוה וכ-8% ברעננה. בשתי הלשכות האמורות הועלו מקרים של בקשות נקבעו דרגות עדיפות גבוהות על סמך מידע, שמסרו מבקשים, אך בלא שצירפו לבקשתם את המסמכים הנדרשים בהוראות.
 2. חשבונות דמי התקנה, שנשלחו למבקשים ולא שולמו על ידם, לא בוטלו במועד שנקבע בהוראות. על ידי כך נמנעה האפשרות להעביר לאחרים את הקווים שהוקצו לאותן בקשות.
 3. בלשכות פתח תקוה ורחובות לא הונהג מעקב סדיר אחר הוראות ביצוע, שהועברו לשירותי ההנדסה לשם ביצוע התקנות. המעקב דרוש כדי לוודא, שההוראות יבוצעו תוך הזמן, שעליו הודיעו לממתנים — עד ארבעה או עד שישה חודשים.
 4. בלשכה בפתח תקוה לא נשלחו בקשות ותיקות לבדיקה חוזרת לשירותי ההנדסה כדי לברר, אם במשך שנות ההמתנה נוצרו אפשרויות טכניות להיענות לאותן בקשות.
 5. הביקורת עמדה על הצורך להקצות את המשאבים הדרושים כדי לאפשר היענות מירבית לבקשות, שהוגשו מלפני שבע שנים ויותר. במועד הביקורת — המחצית הראשונה של שנת 1978 — היו באיזור רחובות כ-3,400 בקשות שהוגשו בשנת 1972 ולפניה, באיזור פתח תקוה כ-1,600 ובאיזור רעננה כ-1,900. בסוף 1978 הוקטן מספר הבקשות הוותיקות לכ-2,600 באיזור רחובות, לכ-1,200 באיזור פתח תקוה ולכ-1,800 באיזור רעננה.
 6. בלשכה האזורית ברעננה הופעל הסדר, שלפיו מקבלת הלשכה ממהנדס האיזור מידע שוטף על עבודות הפיתוח של הרשת הנעשות באיזור. על פי מידע זה יכולה הלשכה להודיע מיד למבקשים על אפשרות ההיענות לבקשותיהם. הלשכות האחרות צריכות לפנות אל מהנדס האיזור לשם השגת מידע זה.
- בלשכה האזורית רחובות לא נהגו להעביר כל בקשה המתקבלת בלשכה אל מהנדס האיזור לבירור אפשרות ההיענות, אלא הונהג הסדר, שהמהנדס מודיע ללשכה, לאחר ביצוע עבודות הפיתוח, לאלו בקשות ניתן להיענות. בכך נמנע מן הלשכה למלא תפקידה כגוף, הקובע לאלו בקשות יש להיענות בהתאם לסדרי העדיפויות.
- הלשכה בפתח תקוה מעבירה בדרך כלל למהנדס את הבקשות לקבלת פרטים טכניים בדבר האפשרות להיענות לבקשות. יש מקרים שהלשכה מסתמכת על מידע כללי שבידיה על חוסר אפשרות טכנית להתקנה בשכונות מסוימות ואז אין היא מעבירה את הבקשה למהנדס. בכך נמנעת בדיקת אפשרויות ההיענות במקומות, שאמנם לא בוצעו בהם עבודות פיתוח חדשות, אך יתכן, שהתפנו קווים עקב הסרות או העתקות של טלפונים.

מהנדסי האזורים (רעננה ופתח תקוה)

1. באיזור פתח תקוה נמצאו, בבדיקת מדגם, מקרים, שעל פניות הלשכה האזורית בדבר אפשרויות טכניות נתקבלו תשובות באיחור רב.
2. בשני האזורים נעשו עבודות הפיתוח בעיקר במקומות, שיש בהם ריכוז גדול של בקשות. כתוצאה מכך היו באזורים מקומות, שלא נענו בהן בקשות לטלפונים זמן רב, מאחר שלא נעשו עבודות פיתוח מתאימות.
3. הוראות ביצוע רבות לא בוצעו עד המועד, שעליו ניתנה התחייבות למבקשים — ארבעה או שישה חודשים ולעיתים נעשו ההתקנות שנה ויותר ממועד התשלום על ידי המבקש.
4. בבדיקת הטיפול בטלפונים ציבוריים הועלה, שמספר ביקורי הטכנאים שבוצעו בפועל היה נמוך בהרבה ממספר הביקורים שנקבע בתכנית העבודה*.

* בנושא זה ראה גם בדו"ח שנתי 27, עמ' 590 ובדו"ח זה בפרק "ממצאי מעקב" — משרד התקשורת.

5. בדיקת סדרי הניהול של מחסני הציד האזוריים העלתה, שלא הופעל לגביהם עיתוד מלאי. בספירות מלאי, שערכה מחלקת אפסנאות ומחסנים של המשרד במחסני האזוריים בשנת 1977, נקבעו אי התאמות רבות ביחס לכבילים. משרד מבקר המדינה העלה, שבשני המחסנים נמצאו פריטים רבים ללא תנועה במשך שנתיים ויותר — בערך כספי של כ-285,000 ל"י במחסן באיזור פתח תקוה וכ-95,000 ל"י — במחסן שבאיזור רעננה. הביקורת עמדה על הצורך לטפל במלאי זה בהתאם להוראות התכ"מ.

שירותי הנדסה לרדיו וטלוויזיה

שירותי ההנדסה שבמשרד התקשורת, האחראים על מערך ציוד שידורי הרדיו והטלוויזיה במדינת ישראל, מפעילים את המשרדים של הרדיו ושל הטלוויזיה הכללית והלימודית, עוסקים בתחזוקה שוטפת של ציוד השידור ומטפלים בקשר שבין אולפני השידור למשרדים. את התפקידים האלה ממלאת מחלקת שידור רדיו וטלוויזיה (להלן המחלקה). ליד המחלקה פועלות מחלקות הקשר והשידור האחראיות להפעלתן של תחנות השידור במחוזות תל אביב והמרכז ויחידות נוספות במחוזות הצפון והדרום של השירות. בשנת הכספים 1978 הועסקו במחלקות וביחידות המחוזיות הנזכרות לעיל 296 עובדים.

בטבלה הבאה נתונים על התקציב שאושר לשידורי רדיו וטלוויזיה וביצועו, בשנת הכספים 1977, כפי שפורסמו בדו"חות הכספיים של משרד התקשורת (במיליוני ל"י):

תקציב מאושר	ביצוע למעשה	
95.3	91.8	תקציב רגיל
14.2	14.7	תקציב פיתוח
109.5	106.5	

לשנת הכספים 1978 אושר תקציב כולל בסך 168.3 מיליון ל"י, מזה 126.7 מיליון ל"י לתקציב הרגיל ו-41.6 מיליון ל"י בתקציב הפיתוח.

ההוצאות הכרוכות בהפעלת הציוד של השידורים ואחזקתו, לרבות הוצאות עבור פתח וריבית, ממומנות על ידי רשות השידור (על סדרי ההתחשבות בין משרד התקשורת ורשות השידור, ראה דו"ח שנתי 27, עמ' 611).

בחודשים אוקטובר-דצמבר 1978 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת ביחידות של שירותי ההנדסה העוסקות בשידורי הרדיו והטלוויזיה. נבדקו הפעולות לרכישת ציוד ואחזקתו התקינה, סדרי התיאום עם רשות השידור, היערכות השירות לשידורי טלוויזיה בצבע והפעלת רשת ג' ברדיו (על ביקורת קודמת, ראה דו"ח שנתי 22, עמ' 654).

תיאום עם רשות השידור

בחוק רשות השידור תשכ"ה—1965 נקבעו הסדרים לחלוקת האחריות בהפעלת שידורי הרדיו והטלוויזיה בין רשות השידור ובין משרד התקשורת. סעיף 45 לחוק קובע, שדרכי שיתוף הפעולה בין רשות השידור ובין המדינה בכל הנוגע להפעלת השירותים הטכניים וההנדסיים, הדרושים לביצוע השידורים, ייקבעו על ידי ועדה, שתתמנה על ידי הממשלה וקביעותיה יובאו לאישור הממשלה.

1. בדו"ח שנתי 22 של מבקר המדינה (עמ' 654) צויין, שלא מונתה ועדה לקביעת דרכי התיאום בין הצדדים, ושוועדה בין משרדית שמינה אגף התקציבים במשרד האוצר, בנובמבר 1965, הכינה טיוטת הצעה בגדון, אולם לא היה המשך טיפול בנושא. בהיעדר מערכת תיאום ממוסדת התעוררו חילוקי דיעות בין שירותי ההנדסה ורשות השידור.

— הביקורת הנוכחית העלתה, שלא הל שינוי במצב. באמצע שנת 1976 הסכימו ביניהם שירותי ההנדסה ורשות השידור להקים ועדה משותפת, שתקבע נהלי עבודה וסדרי פגישות תיאום שנתיים;

אך ועדה זו לא הוקמה. נציגי הצדדים, בדרגים שונים, קיימו אמנם פגישות משותפות, אך לא היה בכך משום הסדר קבע לחיאום פעולות. היעדר תיאום גרם לחילוקי דיעות, בעיקר בשאלת הציוד שיש לרכוש מכספי תקציב הפיתוח של שירותי ההנדסה. בשנת הכספים 1977 חלקה הרשות על כך, שהמשרד לא קבע עדיפות בתקציב לאותה שנה לפיתוח, לפיתוחם של קווי תמסורת לרדיו ולטלוויזיה, בין האולפנים לתחנות השידור. רק בפברואר 1978, כאשר הרשות הודיעה, שהיא לא תממן שירות, שיבוצע באמצעות ציוד לשידורי טלוויזיה, שנרכש בלא הסכמתה, נענו שירותי ההנדסה לדרישות הרשות, בדבר שיפור קווי תמסורת לטלוויזיה, וכללו אותן בתקציב לשנת הכספים 1978.

2. — בספטמבר 1977, קבע מנכ"ל משרד התקשורת, שיש להכין תוכנית כוללת לפיתוחם ושיפורם של קווי תמסורת לרדיו, שבה יוגדרו התקציבים הדרושים, סדרי העדיפויות ואפשרויות הביצוע. בינואר 1978 הכינה המחלקה מסמך ובו נקבע, שהאיכות הלקויה וחוסר העתודה של קווי תמסורת בין האולפנים למשדרים, פוגעים באיכות השידורים. מעיון במסמכי רשות השידור עולה, שעד סוף שנת 1978 לא נמצא פתרון לבעיה. חלק ממערך התמסורת עדין מיושן וחסרים בו קווים לשימוש שוטף; מערך התמסורת אינו מתאים לרמה הנדרשת והמקובלת במדינות אחרות ועל ידי כך נגרמים פגמים באיכות השידור. עד ינואר 1979 שופר המצב בתחום קווי התמסורת לרדיו רק באופן חלקי.

3. — שירותי ההנדסה אינם מדווחים לרשות, מדי שנה, באופן סדיר על ביצוע תקציב הפיתוח ולפיכך אין לרשות נתונים מושלמים על ניצול הכספים ועל היקף התוכניות שבוצעו, כדי להכין לפיהם את תקציבה ודרישותיה היא, ובכלל זה תקציב לתשלום עבור השירות שהיא מקבלת באמצעות הציוד הנרכש.

הביקורת עמדה על הצורך לעשות לשיפור סדרי התיאום בתכנון תקציבי הפיתוח ובקביעת סדר קדימויות לפעולה ועדיפויות ברכישה, בין המשרד והרשות, כפי שנקבע בחוק רשות השידור וכפי שהוסכם בין הצדדים פעמים מספר בעבר.

מבנה אירגוני

בראש מחלקת שידור רדיו וטלוויזיה, האחראית בהנהלת שירותי ההנדסה על מערך השידורים, תכנונם ופיתוחם בהיקף ארצי, עומד מהנדס המחלקה, שמתפקידו לתאם בין מהנדסי המחוזות העוסקים בנושאי השידור לבין הנהלת השירות לגבי נושאי התכנון והפיתוח ופעולות שוטפות ולהנחות מבחינה מקצועית. היחידות המחוזיות מפעילות במסגרת מערך אמצעי השידור 40 תחנות שידור, המפורזות ברחבי הארץ.

1. במחוז המרכז פועלות שתי מחלקות העוסקות בשידורים: מחלקת הקשר ומחלקת השידור ושתייהן אחראיות לאחזקה ולתפעול של ציוד הקשר ולשידורי הרדיו והטלוויזיה במחוז. מחלקות אלה אינן כפופות למהנדס המחלקה אלא למנהל השירות. היחידות המקצועיות בשני המחוזות האחרים עוסקות בכל תחומי השידור והן כפופות מבחינה מינהלית למהנדס המחוז ומבחינה מקצועית למהנדס המחלקה.

2. מחלקת הרדיו והטלוויזיה במחוז הצפון עוסקת בכל נושאי השידור כולל קשר הרדיו-טלפון; במחלקה המקבילה במחוז הדרום נמצא הנושא באחריותה של מחלקת התמסורת המחוזית.

— במצב המתואר לעיל נוצרו קשיים בהעברת הוראות ובשיתוף פעולה בין מחלקות השירות הפועלות בנושאי השידור. במחוז המרכז לא היה שיתוף פעולה מלא בין מחלקת שידור רדיו וטלוויזיה ובין המחלקות האחרות במחוז בעניין קביעת נהלים, סדרי דיווח והפעלת ציוד. הביקורת הצביעה על הצורך לעשות לשינוי המערכת הארגונית המתוארת לעיל במגמה להביא להגברת אחידותה ותיאום פעולותיה.

תכנית אב לטלקומוניקציה

בשנת 1971 הוקמה לפי הוראת המנהל הכללי במשרד התקשורת ועדה, שעליה הוטל לעבד תכנית אב כללית לפיתוח מערך השידור לתקופות חומש בשנים 1971 עד 1985. בתכנית זו נקבעו למספר צוותים מטלות בנושאים שונים ביניהם: פיתוח, כלכלה ותכנון לטווח ארוך.

— תכנון תכנית האב לא הושלם, פרט לדו"ח מסכם, שהכינה ועדת משנה לגיבוש תכניות לפיתוח שידורים במסגרת צוות עבודה לתכנון פיתוח מתקני שידור וטלוויזיה. דו"ח זה לא אומץ על ידי הנהלת השידור.

רכישת ציוד

לפי הוראות התכ"מ (פרק 16), טעונה רכישת טובין, שערכם עולה על 10,000 ל"י מכרו ופנייה לחמישה יצרנים לפחות (בהתאם לתיקון מדצמבר 1978 — 15,000 ל"י). הרכישה צריכה לקבל אישור מוועדת רכישות מרכזית, שתפעל במשרד הרוכש. במקרים של רכישות מחו"ל תחליט הוועדה אם לקבל הצעות מיצרנים בדרך של הזמנה להצעת מחיר או על ידי פרסום מכרז.

ועדת הרכישות המרכזית של משרד התקשורת פועלת על פי נוהל פנימי של המשרד, המשלים ומרכז את הוראות התכ"מ. הנוהל מחייב את הוועדה לבדוק את הנתונים שבהצעות המתקבלות, לקבל בעת הצורך פירוט בדבר הסבירות בהתקשרות עם יצרן ולקבוע את צורת ההתקשרות (על ביקורת קודמת ראה דו"ח שנתי 26, עמ' 807).

החל ב-1976 פועלת במסגרת שירותי ההנדסה גם ועדת רכישות פנימית, שמתפקידה לדון בבקשות של יחידות השידור לרכישת ציוד, לחוות את דעתה לגביהן ולהעבירן לאישור סופי לוועדת הרכישות המרכזית. עד תחילת 1979 לא פעלה הוועדה זו על פי נוהל מפורט, הקובע קריטריונים לאישור רכישות ופירוט של הפעולות שעל הוועדה לבצע.

— הביקורת העלתה מקרים, שבהם אישרה ועדת הרכישות המרכזית רכישת ציוד שידור עבור השידור, בלא שצורף לבקשות לרכישה תיעוד מפורט ולא תמיד ניתן האישור בהתאם להוראות. ועדת הרכישות אישרה את בקשות המחלקה לרכוש ציוד אצל יצרן בלא שהחליטה, לגבי רכישות מחוץ לארץ, אם יש לפרסם מכרז לרכישה. מרבית הציוד שנרכש על ידי שירותי ההנדסה בחו"ל היה ממספר קטן של חברות מגרמניה. המחלקה לא בדקה בצורה מקיפה וגם ועדת הרכישות לא דרשה ממנה לבדוק אפשרות להתקשר גם עם חברות מארה"ב, המייצרות ציוד העונה לדרישות של השידור ושמימרו לעתים זול יותר. להלן דוגמאות לדרך פעולתה של הוועדה:

ביולי 1976 אישרה הוועדה את בקשת המחלקה לרכישת משדרי משנה אצל ספק יחיד, בסכום של 73,300 מ"ג. המחלקה נימקה את בקשתה בכך, שבִּעֵבֶר נרכש נסיון במשדרים אלה. הוועדה לא ביקשה פרטים על מספר המשדרים מאותו סוג שהופעלו על ידי השידור, משך זמן הפעולה, טיבה ופרטים על חברות נוספות המייצרות ציוד כזה, טיבו ומחירו.

בפברואר 1978 אישרה הוועדה רכישת חלקי חילוף למשדר אצל ספק יחיד בסכום של 10,500 פ"צ והעסיקה אישרה גם על ידי מנכ"ל המשרד, כנדרש בהוראות הנוהל הפנימי לגבי רכישות מספקים יחידים. במאי אותה שנה נתבקשה הוועדה לאשר את הרכישה בסכום כפול מהאישור המקורי. הוועדה אישרה את הסכום הנוסף בלא שהתעמקה בבירור הסיבות לכך ובלא שפנתה שוב לקבל את אישור המנכ"ל.

הביקורת בדקה שלוש רכישות של ציוד בהיקף כספי גדול, שנעשו עבור מחוז המרכז:

1. באמצע שנת 1970 דנו שירותי ההנדסה ברכישת משדרים מרכזיים לאיזור המרכז, שנועדו להגביר את עוצמת השידורים ולהתגבר על הפרעות אקלימיות והפעלות שנגרמו עקב שידוריהן של תחנות שידור בארצות שכנות. ביוני 1970, לאחר משא ומתן עם יצרנים באירופה, המליצה המחלקה לרכוש משדר, שכלל ציוד חדיש מחברה גרמנית.

— ההמלצה לא כללה ניתוח מפורט של היתרונות והחסרונות של הציוד, שהוצע על ידי החברות האחרות, וביחוד זה שבהצעתה של חברה אחת, שהציעה מחירים נמוכים יותר ושמשדריה נמצאו בשימוש נרחב במדינות אחרות. באוגוסט 1970 אישרה ועדת הרכישות המרכזית את רכישת המשדר מהחברה הגרמנית, שעליה המליצה המחלקה, בסכום של 485,200 אלף מ"ג; הוועדה לא דרשה מהמחלקה הסברים ופרטים מדויקים בדבר ההצעות האחרות שהתקבלו; זאת כאשר כאמור, המשדר שנרכש הכיל ציוד חדיש שלגביו חסר היה נסיון תפעולי. לא נדרש גם פרוט באשר להוצאות ההתקנה והתפעול של המשדר המומלץ. למעשה לא היתה בידי המחלקה בעת הגשת ההמלצה לוועדה הצעת מחיר והספקה מפורטת של החברה הנזכרת לעיל, שההצעה שהגישה לא התקבלה.

זמן קצר לאחר התקנתו של המשרד, באפריל 1971, נתגלו תקלות בפעולתו. אספקת חלקי חילוף נלקלה בקשיים כיוון שחסרו לספק השירות נימק התקשרות זו, בין השאר, בשימוש מצומצם בחלקי חילוף, אולם ב-1975 הפסיקה החברה כליל לייצר משדרים ועל המשרד היה לרכוש כמות גדולה של חלקי חילוף לשימוש בעתיד. המחלקה הגישה בקשה לרכישת החלקים רק בסוף 1977, כאשר מחירם עלה עקב שינויים בשערי המטבע והגיע ל-140,000 מ"ג. לנוכח עלית המחירים, צמצמה המחלקה את בקשתה לרכישה בסך של 82,000 מ"ג. עד סוף דצמבר 1978 לא בוצעה הרכישה בשל קשיים תקציביים.

2. בשנת 1976 לאחר שהוגברו ההפרעות לשידורים, החליטה הנהלת השרות להחליף את מערך האנטנות הקיים.

— המחלקה ביקשה לרכוש את האנטנה מספק יחיד מארה"ב, על סמך נסיון שהיה בעבר עם אותו ספק. הוועדה אישרה את הבקשה שהיתה בסך כ-9,000 \$, בלא שדרשה נמוקים מפורטים להתקשרות, וזאת כאשר במערך האנטנות שהופעל על ידי השרות, וכלל יותר מ-40 אנטנות, היו רק שתי אנטנות מתוצרת אותה חברה.

לאחר שהותקנה האנטנה, שנרכשה באמצע 1977, התברר שהיא לא פעלה כנדרש בגלל תקלות רצופות ואי התאמה למפרט הטכני של השירות. האנטנה הוחזרה ליצרן לשם תיקונים, אך גם עם ההתקנה מחדש לא נפתרו כל הבעיות: החברה הכינה את האנטנה לשידור באפיק אחר מזה שהוזמן ואשר היווה את האפיק הראשי לשידורים באיזור המרכז. לפיכך היה על הנהלת השירות להודיע לציבור בדחיפות, שעליו לבצע שינויים באנטנות המותקנות בבתים, ושינויים אלה היו כרוכים גם בהזמנת עובדים מקצועיים. לאחר הפעלת האנטנה התברר, שבאזורים מסוימים לא חל שיפור בקליטת השידורים וכך לא הושגה במלואה המטרה שלשמה נרכשו והותקנו המשרד והאנטנה באיזור המרכז ונגרמה טירדה לציבור.

3. ב-1972 החליטה המחלקה לרכוש אנטנות כדי להגביר את עצמת שידורי הרדיו בערבית בגלים בינוניים. המחלקה ביקשה את אישורה של ועדת הרכישות לרכישת האנטנות מחברה גרמנית וציינה את חשיבות הרכישה להגברת הפצת השידורים באיזור.

— המחלקה והוועדה לא עשו כדי לוודא שאין חברות אחרות מיצרות את הציוד המבוקש בטיב ובמחיר נוחים יותר. הוועדה גם לא ביקשה את אישור מנכ"ל המשרד לעיסקה כנדרש בהוראות. הדיונים באישור הרכישה על ידי ועדת הרכישות המרכזית נמשכו תקופה ארוכה — בגלל סיבות תקציביות — 5 שנים, שבמהלכן לא נעשה לבירור חשיבותה של הרכישה ולאיתור מקורות תקציביים לביצועה. הרכישה, בסכום של 582,000 מ"ג, אושרה על ידי הוועדה בסוף 1977, ובסוף 1978 הוחל באספקת הציוד.

לפי החלטת ועדת השרים לענייני כלכלה ממאס 1977, חייב כל יבוא המבוצע על ידי משרד ממשלתי בקבלת היתר, כדי שיירכשו מוצרים מקומיים אם יש כאלה, במקום יבוא מוצרים ארצה. לשם קבלת ההיתר פועלת במשרד התקשרות ועדה בת שני חברים — נציג המשרד ונציג משרד התעשייה המסחר והתיירות. בדיקה מדגמית, שנערכה על ידי הביקורת, העלתה מקרים רבים בהם אישרה ועדת הרכישות בקשות לרכישת ציוד בחו"ל, לפני שקיבלה את אישור ועדת היבוא.

אחזקת הציוד של השירות

מערכת ציוד שידורי הרדיו והטלוויזיה כוללת ציוד מגוון, מורכב ויקר. כדי שהציוד יופעל באופן תקין דרוש שיוכשר כוח אדם מתאים ותבוצע אחזקה שוטפת ומתוכננת מראש. בשירותי ההנדסה לא קיימת תכנית מפורטת לאחזקת ציוד השידור לסוגיו השונים ופעולות האחזקה שנעשו לא היו בהתאם מספיק. להלן דוגמאות:

1. כדי שפעולות האחזקה יתבצעו במועדן ובהתאם לסוג הציוד, יש צורך בנהלים מפורטים בדבר סוגי הטיפול, תדירותו וכוח האדם הדרוש לביצועו וכן בדבר סדרי הדיווח על פעולות האחזקה.

— על אף העובדה, שהציוד המופעל על ידי שירותי ההנדסה הוא מסוגים רבים ונדרשות פעולות שונות ומורכבות לטיפול בו, קיימים נהלי אחזקה והפעלה רק לגבי משדרי משנה 400 וואט לטלוויזיה, ונהלים לפעולה ודוות של עובדי תחנות השידור בשעת שיבושים בשידורים. הנהלים בדבר סדרי הטיפול במשדרי המשנה — הוכנו רק במאי 1974, בשעה שציוד זה הופעל כבר ב-1968; הנהלים לגבי הטיפול והדיווח בשיבושים הוכנו רק ביולי 1977.

2. המחלקה דורשת בהוראותיה שמחלקות הקשר והשידור והיחידות המחוזיות יעבירו אליה די"ר ווחים על פעילות האחזקה ופעולת ציוד השידור. תחנות השידור נדרשות לרשום ביומנים מיו"ר חדים פרטים בדבר שיבושים ותקלות בפעולת ציוד השידור, וכן על פעולות אחזקה וביקורת שנעשו. על פי רישומי היומנים נדרשים עובדי התחנות להכין דו"ח חודשי למחלקת השידור.
- היחידות לא דיווחו למחלקה באופן מסודר על מצב הציוד והתקלות. המחלקה לא דרשה את מיליון של ההוראות בסדירות; גם הרישומים ביומני התחנות לא היו מלאים; במצב זה נבצר מהנהלת השירות וממחלקות השידור והקשר לקבל תמונה מלאה על מערך השידורים והנהלת השירות חסרה מידע שלם לגבי אחד הנושאים המרכזיים, שעליו היא אחראית.
3. אחזקת מנע של ציוד שידורי הרדיו צריכה להתבצע בתחנות השידור על פי תכנון חודשי מראש, כפי שמפורט בטופס מיוחד המיועד לכך.
- לעתים לא ערכו תחנות השידור אחזקת מנע או שערכו אותה באיחור. מתברר שהתחנות לא העבירו למחלקה דיווחים מפורטים, שמהם ניתן יהיה לעמוד על מצב ביקורות המנע לגבי ציוד.
4. — ציוד השידור בתחנות השידור במחוזות השונים הוחזק לעתים. במצב בלתי תקין, דבר שהביא לנזקים לציוד, להוצאות לרכישת ציוד אחר ולשיבוש בשידורים. להלן דוגמאות:
 - א. במחוז הצפון חלה הפסקה בשידור בשל הפסקת חשמל וגנרטור שהיה מיועד לפעול לא פעל. הפסקת החשמל הייתה ידועה מראש וניתנה הוראה לבצע הפעלה נסיונית של הגנרטור, אך עובדי תחנת השידור לא ביצעו. התברר שהגנרטור היה במצב לא תקין בשל הונחה בטיפול; אנטנת שידור, שהותקנה בתחנת שידור במחוז הצפון, ניוקה מקורוניה, שמונה שנים לאחר התקנתה, בשעה שזמן פעולתה התקינה מתוכנן לחמש עשרה שנה.
 - ב. המשדרים המרכזיים במחוז המרכז מותקנים בבניין רב קומות. בקומה שבה מותקנים המשדרים, דרים דולפים מים במשך שנים מספר ומסכנים את הציוד. המחלקה לא פעלה לתיקון הדליפה כפי שמתחייב מחווה שנערך בינה ובין הנהלת הבניין. בתחנת שידור במחוז, פעלה אנטנה במשך כ-11 שנים על תרנים חלודים ורקובים ותוך סיכון רב.
 - ג. במחוז הדרום אירעו תקלות תכופות, שגרמו לירידה באיכות השידורים באיזור, וציוד הונח ולא טופל כראוי. לגבי חלק מהציוד שהופעל במחוז, לא היה לעובדים ידע מתאים כיצד לפתור חלק מהבעיות, שנבעו מליקויים בסדרי אחזקת הציוד.
5. — בשלושה משדרים מרכזיים לא בוצעו השיפוצים, שהיו דרושים כדי להביא את המשדרים למצב תקין של שידור, על פי התקנים המתאימים לשידורים בשחור לבן. משדרי משנה מסוג מסוים פעלו בתנאים גרועים ולאחר שפעלו במחוז הדרום נגרם בלאי מכאני גדול מהרגיל.
6. כאשר נרכש ציוד חדש ומורכב, שמחירו בדרך כלל גבוה, חשוב להכשיר עובדים שיכירו את הציוד ויוכלו לתחזקו.
- המחלקה לא עשתה להכשרה שיטתית ומספקת של כוח אדם לטיפול בציוד הנרכש על ידיה. במשדרי הטלוויזיה המרכזיים במחוז המרכז טיפל במשך שבע שנים טכנאי יחיד, שרק לו היה הידע המתאים, ובמקרי תקלות שבהם לא נמצא הטכנאי במקום, לא טיפלו במשדרים עד שאותר ובא במקום.

היערכות לשידורי טלוויזיה בצבע

- זה זמן רב, מופעלים בעולם שידורי טלוויזיה בצבע, וכן בארצות שכנות לישראל. בשנים האחרונות נתנו שירותי ההנדסה ורשות השידור את דעתם לנושא — לקראת קבלת החלטה להפעיל שידורי טלוויזיה בצבע. החלטה זו תלויה בשיקולים רבים, כולל שיקולים כלכליים בעלי משקל ניכר. בכמה מקרים, באירועים מיוחדים, שודרו שידורי צבע.
- ב-1968 נרכשו שלשה משדרי הטלוויזיה הראשיים המופעלים על ידי השירות ונרכש ציוד נוסף במערך השידור, המאפשרים שידור בצבע. אולם עד מועד סיום הביקורת, לא ניתן היה למנוע עיוותים בשידורים בצבע בגלל בעיות של כיוון וביצוע מדויק. כדי להיערך לשידורים בצבע יש לבצע מדידות וכיוונים של הציוד ולשפצו, אך לא קיים בשידור ציוד מדידה וציוד עזר למטרה זו. השירות חסר כוח אדם בעל הכשרה המתאימה לטפל בציוד לשידור בצבע ולהעלות את רמת התחזוקה. בתחנות השידור, כנדרש לגבי שידורים בצבע. במצב הקיים מסוגל איפוא מערך השידור להעביר שידורי צבע באיכות נמוכה ולא ניתן לבדוק את טיב השידור מחוסר אמצעי בקרה.

רשת ג' של שידורי הרדיו הופעלה באמצע 1976 ומשרדת תכניות מוסיקה קלה. ההחלטה על הפעלת הרשת התקבלה ברשות השידור בתחילת 1974. משרד התקשורת הסתייג מהקמת הרשת כיוון שהתקציב המצומצם, שהיה לרשות השידור לצורך זה, איפשר לרשות להתבסס על משרד יחיד, שיבטיח רק כיסוי חלקי של אוזרי הארץ. משרד התקשורת הודיע לרשות השידור, שהפעלת הרשת לא תהיה אמינה, לא תיעשה ביזמתו ותופעל במתכונת ארעית עד להפעלת משרד עתודה.

1. ביוני 1976 החלו שידורי הרשת, שהתבססו כאמור על משרד יחיד, בלא שהיה משרד עתודה שאיפשר את המשך השידור בזמן תקלה. המשרד שנועד לרשת ג' שימש קודם לכן כעתודה למשרדים אחרים בזמן תקלה ושידור תכניות בערבית.

— במאוס 1978 נרכש עבור הרשת משרד עתודה בסכום של \$218,500. המשרד התקבל בתחנת השידור באוקטובר שנה זו, אך לא נעשו בו נסויי הפעלה מלאים כדי לעמוד על תקינותו עד תחילת ינואר 1979 — מועד בו נסתיימה תקופת האחריות של החברה שסיפקה את המשרד וזאת על אף בקשות המחלקה לערוך נסויים במועד מוקדם בהרבה.

2. הפעלת הרשת באמצעות משרד בודד לא איפשרה, כאמור, כיסוי מלא בשידורים של איזורי הצפון ודרום הארץ. עד מועד סיום הביקורת לא השתנה מצב זה.

השירות פעל לשיפור הקליטה באיזור הצפון ונרכש ציוד לצורך זה ובכוונת השירות להפעיל את הציוד באמצע 1979.

3. בשידורי הרשת חלו תקלות תכופות, בחלקן הגדול בשל הפסקות חשמל, ועד אוקטובר 1976, לא היה גנרטור שיפעיל את המשרדים בזמן התקלות. באותו חודש, אמנם הותקן בתחנת השידור גנרטור המופעל בעת הפסקות חשמל, אך כיוון שהמשרדים מתחילים לעבוד רק לאחר 3 דקות ממועד הפסקת החשמל, נגרמו הפסקות בשידורים. הפסקות כאלה — הגם קצרות — כשהן קורות לעתים קרובות הן גורם הפרעה לא מבוטל.

מחלקת תורים, רישוי ותחיקה

על פי פקודת הטלגרף האלחוטי (נוסח חדש), תשל"ב—1972 (שהחליפה את הפקודה משנת 1924), כיום קשר אלחוטי פרטי בין תחנות אלחוט — קבועות וניידות — טעון רישוי מאת הממשלה. משרד התקשורת מופקד על תהליך הרישוי ומפקח על קיומם של הכללים והנהלים, שקבע להפיק עלתן של תחנות האלחוט, במטרה למנוע הפרעות הרדיו, להגביר את יעילות הקשר ולהבטיח שמירה על נוהלי בטחון הקשר. דרכי קבלתו של הרשיון והתשלומים בגינו פורטו בתקנות.

הטיפול ברישוי תחנות אלחוט ובפיקוח עליהן נמצא באחריותה של מחלקת תורים, רישוי ותחיקה (להלן: המחלקה) שבהנהלת שירותי ההגדסה. המחלקה פועלת על פי הנחיות של המועצה לקשר ואלקטרוניקה וועדותיה*, נוסף לתפקידי רישוי ופיקוח מקיימת המחלקה בחינות מקצועיות לקציני אלחוט ולחובבי ראדיו והיא מפעילה תחנת האזנה כדי לפקח על מילוי הוראות החוק והתקנות בתקי שורת האלחוטית ולגלות תחנות, הפועלות ללא רשיון. תקן כוח האדם, שעמד לרשות המחלקה בשנת 1978, מנה 15 עובדים קבועים ומספר עובדים ארעיים, לפי עומס העבודה.

תמורת רשיון להפעיל תחנת אלחוט משלמים בעלי התחנות אגרה תקופתית. אומדן ההכנסות של המשרד מאגרות אלה בשנת הכספים 1978 עמד על 16 מיליון ל"י. (בשנת הכספים 1974 נגבו 3.5 מיליון ל"י ובשנת הכספים 1977 — 11.6 מיליון ל"י). ההכנסות גדלו, בחלקן, בשל העלאת דמי האגרה, אך בעיקר עקב הגידול במספרן של תחנות האלחוט במדינה, מ-4,000 בשנת 1967 לכ-36,000 בתחילת 1978. מאז 1971 היה הגידול השנתי במספר התחנות 3,000—4,000.

* המועצה הוקמה בשנת 1955 על פי החלטת הממשלה כדי לפתור ולתאם בעיות קשר, לדאוג להפעלת תקינה, לתחנת פתחות מוסדרת, לפיתוח ולתפעול יעיל של מערכות קשר ולמנוע את השימוש לרעה בהן. המועצה כוללת נציגים ממספר משרדי הממשלה ומערכת הבטחון, ויושב הראש שלה הוא מנכ"ל משרד התקשורת. למועצה יש ועדות מספר וביניהן: ועדת תורים, הוועדה לשילוב מערכות קשר וועדת הציוד.

שלושה היבטים מדריכים את מדיניות המשרד בנוגע לתנאים להפעלת קשר אלחוטי במדינה, לרישוי ולפיקוח עליו: א. ההיבט הטכני — חובת המילוי אחר תקנות בינלאומיות מבחינת הציוד והתדרים שבהם מופעל הקשר, ומניעת הפרעות הדדיות. בלי פיקוח מתאים וללא מילוי אחר נוהלי הקשר לא ייתכן ניצול מסודר ותקין של הקשר האלחוטי. ב. מונופול המדינה — הפעלת תחנות אלחוט בלי רישיון או בניגוד לתנאיו, פוגעת במונופול של המדינה על פיתוח אמצעי טלקומוניקציה. ג. ההיבט הבטחוני — הפעלתן של תחנות ללא רישיון עלולה לפגוע בבטחון המדינה.

בחודשים מארס עד יוני 1978 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת כוללת על פעילותה של המחלקה. נבדקו תהליכי ההוצאה של רישיונות אלחוט, הפיקוח על הפעלה תקינה של רשת האלחוט באמצעות תחנת האזנה, הטיפול בעברייני אלחוט והיערכותה של המחלקה לפעילות בשעת חירום.

הטיפול בבקשות לרישיונות אלחוט

המבקש רישיון להקים תחנת טלגרף אלחוטי (להלן: תחנת אלחוט), ממלא טופס בקשה על פי הנחיות מפורטות, המצורפות אל טופס הבקשה ומשלם את סכום האגרה. המחלקה בודקת, אם הפרטים, הדרושים, כולל פרטים אישיים ונתונים על הקשר המבוקש, נרשמו בטופס ואת אמינותם ומעבירה אותו אל יחידת המחשב של המשרד לשם גיפוק רישיון למבקש. טופס אחר מעבירה המחלקה לסוחר מורשה כדי שישפיק למבקש את הציוד המבוקש. לבעל התחנה מוקצב תדר להפעלת הרשת האלחוטית. בעלי רישיונות צריכים לחדש את רישיונם לפי התקופה שנקבעה בתקנות על ידי תשלום האגרה, וביצוע התשלום מהווה אישור לחידוש הרישיון. אי חידוש הרישיון או הפעלה של תחנת אלחוט בלי רישיון מהווים עבירה פלילית.

תהליך הטיפול בבקשות לרישיונות צריך, על פי נוהלי המחלקה, להימשך כשבועיים. בדיקה מדגמית בדבר משך הטיפול ב-200 בקשות בשנים 1977 ו-1978 העלתה, שהטיפול בכ-27% ממספר הבקשות הסתיים בפרק זמן זה, הטיפול בכ-62% ממספר הבקשות הסתיים תוך חודשיים וב-11% ממספר הבקשות — לאחר שלושה חודשים ויותר. הטיפול הממושך, יחסית, בבקשות נגרם בעיקר עקב מחסור בכוח אדם במחלקה.

טיב השירות

מצוקת תדרים

1. תחומי התדרים לשימוש הקשר האלחוטי בכל מדינה נקבעים על ידי האיגוד הבינלאומי לקשרי רחוק, כדי למנוע הפרעות הדדיות. למדינת ישראל אושרו לקשר אזרחי תחומי התדרים הבאים: 146—174 מגה"ץ; 86—87 מגה"ץ ו-450—470 מגה"ץ. תחומי תדרים אחרים הוקצבו לצורכי הקשר של צה"ל. תחום התדרים הראשון — תחום התג"מ — הוא השימושי ביותר למפעילי התחנות, באשר מכשירי הקשר המופעלים בו הם הזולים ביותר. תחום התדרים 86—87 מגה"ץ עדיין אינו מנוצל, ותחום התדרים 450—470 מגה"ץ (תחום התא"ג) מנוצל במידה הגוברת בהדרגה. בסה"כ הוקצבו לקשר אזרחי עד סוף 1977 316 תדרים.

עם הגידול הניכר במספרן של תחנות האלחוט במדינה, הצטמצם בהדרגה מספר התדרים הפנויים, ולפיכך הגדילה המחלקה את מספרן של התחנות, המורשות לפעול בתדר אחד, ודבר זה גרם עומס על הרשתות ופגע בטיב הקשר האלחוטי.

באוגוסט 1976 קבעה ועדת התדרים, שהעמסת תחנות בתדרים לשימוש אזרחי תהיה ללא הגבלה, וללא הבחנה בין סוגי המשתמשים. עוד נקבע שיש לשמור על רזרבה העמסה בשיעור של 25% כדי לאפשר הרחבה של הרשתות שבמצא ושיאשוו בעתיד.

2. בעיית העומס על התדרים באה לידי ביטוי גם בדיונים של המועצה לקשר ואלקטרוניקה ווע' דותיה. במאי 1977 קבעה המועצה, שתחומי התדרים במרכז הארץ יהיו, בעתיד הקרוב, חסומים למערכות רדיו, נוספות, והפעלת מערכות אלחוט רבי אפיקים באיזור זה לא תיתכן בלי למצוא פתרונות לשאלה זו.

בסוף 1977 נותרו בתחום התג"מ תדרים פנויים לרשתות חדשות בשיעור של כ-8%, ובמאי 1978 נותרו תדרים פנויים בתחום זה בשיעור של 5% בלבד. המחלקה קבעה — על פי אישור ועדת התדרים של המועצה — שבתחום תדרים זה ההעמסה הנקובה לא תעלה על 200 תחנות לתדר.

ההעמסה למעשה הגיעה ל-100—140 תחנות לתדר במוצע. בתחום התא"ג נותרו בסוף 1977 תדרים פנויים בשיעור של 31%; ההעמסה הנקובה הייתה 130 תחנות לתדר, ולמעשה — 50—70 תחנות.

3. אחד האמצעים להקלה על מצוקת התדרים טמון באפשרות לתכנן תדרים חדשים לשימוש במסגרת התחומים המאושרים. תכנון זה צריך להתבצע על ידי איש מקצוע והתפקיד הזה אכן ישנו בתקן המחלקה.

מתברר, שבשנתיים האחרונות, המשרה האמורה אינה מאוישת והמחלקה אינה פועלת אפוא לתכ"ן תדרים חדשים. המחלקה גם לא ביצעה המלצה של ועדת התדרים של המועצה משנת 1975 לערוך כל שנתיים בדיקה מחזורית שיטתית של התדרים שאושרו.

4. בספטמבר 1977 הצביע יצרן מקומי גדול בפני ועדת התדרים על הגורמים העיקריים, הגורמים, לדעתו, צפיפות בערוצי התקשורת וקשיים בקליטה אלחוטית: לקשר אזרחי מנוצלים רק 300 מתוך 1,900 ערוצים, (16%). המיועדים לתקשורת אזרחית בשל היעדר תכנון מתאים של תדרים חדשים. לכן גם הוגדל העומס ברשתות הקשר, בצורה שאינה מאפשרת ניצול יעיל של הרשת. במצב הדברים הנוכחי מוקצב ערוץ חדש, רק כשמתמלאים הערוצים הקיימים; לפיכך נמנע תכנון רשתות קשר, בצורה שתיקח בחשבון את עיסוקיהם של המשתמשים בקשר, ונדועת לכך השפעה על מידת העומס ברשת. המלצות היצרן נדונו בינו למחלקה; לגבי חלקן הודיעה המחלקה, שהיא אכן פועלת באופן המוצע, ולגבי חלקן הסבירה, שאין לה את כוח האדם הדרוש כדי למלאו. באשר לעומס התדרים הודיעה המחלקה, שלא צפויה בעייה של הקצבת תדרים חדשים ב-10 השנים הקרובות. לדעת הביקורת, תחזית זו בנוייה על העמסה של 200 תחנות לתדר, המשפיעה לרעה על רמת השירות.

המחלקה עוסקת בשיפור השירות רק כתוצאה מתלונות חוזרות של בעלי תחנות אלחוט ומציעה להם לעבור לתחום תדרים אחר (תחום התא"ג). הביקורת המליצה, שהמחלקה תעשה לפתרון המחסור בתדרים לשימוש אזרחי כדי לשפר את טיב השירות. לשם כך רצוי, שהמחלקה תיוון עריכת סקר על השימוש באלחוט לפי סוגי העיסוקים כדי לעמוד על התדירות ועל מועדי השימוש בקשר ותקבע לפיהם את מספר התחנות המירבי לכל תדר. עוד דרוש, שהנהלת המשרד תעשה לפתרון הבעייה של היעדר תכנון תדרים חדשים על ידי המחלקה.

ענייני כספים

כאמור לעיל, תמורת הרשיון לאחזקה ולהפעלה של תחנת אלחוט משלמים בעלי התחנות אגרה, ששיעורה משתנה לפי סוגי התחנות המופעלות. כיוון שהרשיון ניתן בדרך כלל לשנה קלנדארית, הונהג הסדר, לגבי המבקשים רשיון לראשונה, שלפיו חולקה השנה לרבעונים, וגובה התשלום הראשון תלוי במועד אישור הרשיון. עקב פרק הזמן החולף מתגשת הבקשה ועד אישורה, יש שהרשיון ניתן למבקש ברבעון שלאחר הגשת הבקשה ותשלום האגרה, ויש להחזיר למבקשים חלק מהסכום ששילמו.

1. לפי הוראות הנוהל של המחלקה, יש לבצע את תשלומי האגרה לזכות חשבונה של המחלקה בבנק הדואר, המעביר את ריכוז התשלומים ישירות אל יחידת המחשב של המשרד. זו מעבירה אל המחלקה דו"ח שבועי מרוכז, על התשלומים שנתקבלו מזה, ועל החובות שטרם שולמו — מזה.

למרות ההוראות האמורות, נהגו רבים להעביר את דמי האגרה ישירות אל המחלקה. זו ריכוזה את התשלומים והפקידה אותם בבנק הדואר. הביקורת העלתה, שתהליך הטיפול בכספים אלה לא היה תקין: לא הובטחה שמירה קפדנית על כספים שהתקבלו; הכספים לא הופקדו בכספת ולעתים הושארו במחלקה ימים מספר; לא בכל יום נעשה רישום מרוכז של הכספים שהתקבלו תוך השוואתם עם הסכומים — מדובר היה במאות אלפי לירות בחודש — שהופקדו ע"י המחלקה בבנק הדואר.

עובדי המחלקה, בהיותם ערים לבעייה, חזרו ותבעו להעביר מהם את הטיפול בכספים. הדיונים בדרישה זו נמשכו במשך 1977, ובמאס 1978 סוכם סופית, שהמחלקה תחדל מלטפל בכספים ותחזיר לשולח כל סכום שיתקבל, והלה יתבקש לשלמו בבנק הדואר.

2. בין שאר תפקידי המחלקה, עליה לעקוב אחר ביצוע תשלומים על ידי בעלי רישיונות ולעשות לגביית חובות. בכל 10 ימים מקבלת המחלקה מיחידת המחשב דו"ח על חובות והיא פונה לפיו

אל התייבים בהתראה לתשלום חובם. לא שולם החוב לאחר התראה חוזרת, פונה המחלקה אל המשטרה לעשות להתרמת המכשירים המוחזקים ללא רשיון על פי צו של שופט שלום.

ממסמכי המחלקה עולה, שבמקרים רבים הדיווה הנכלל בדו"ח הממוכן אינו אמין, דבר הגורם לכך, שבעת הטיפול בגביית החוב שלכאורה — כולל מקרים של פעולה משטרתית — מתברר, שהחוב כבר שולם. המחלקה ניהלה מגעים עם יחידת המחשב של המשרד לשיפור תכנית המחשב, שנכתבה לפני שנים אחדות גם כדי לפתור בעיות נוספות, כמו: שינויים בתעריפים, שהוחלט עליהם לאחר שכבר נשלחו הודעות תשלום למבקשים; קיוון תשלומים שהתקבלו ישירות במחשבה לקה כנגד יתרות חוב, ועוד. מגעים אלה בין המחלקה ליחידת המחשב נמשכו מאז 1974, ובתחילת 1978 הוקם צוות משותף למחלקה, למחלקת כספים וחשבוניות של המשרד וליחידת המחשב כדי למצוא פתרונות לבעיות; עד אמצע 1978 לא הוגשו מסקנות הצוות, ולא חל שיפור במצב. גם הצעות המחלקה, לבטל את שיטת הרבעונים או להגדיל את התקופה, שעבורה ניתן הרשיון משנה אחת לשנים מספר ועל ידי כך לצמצם את הטיפול בענייני כספים, לא אומצו.

3. לפי דו"ח המחשב לאמצע מאי 1978 הייתה יתרת החוב של בעלי תחנות בסך 2.2 מיליון ל"י, מזה מעל 300,000 ל"י חובות משנת 1977 ומשנים קודמות. מתברר, שהירידה בחובות הישנים היא איטית ביותר, דבר המצביע על כך, שאמצעי ההרתעה שבידי המחלקה אינם יעילים. מכיוון שבתחום זה אין בידי המשרד האמצעי של הפסקת השירות, כפי שיש לו, למשל, בתחום חשבוניות הטלפון, עמדה הביקורת על הצורך לשקול אמצעי הרתעה יעילים יותר, כמו הטלת דמי פיגורים. אמצעים אלה יש לדרג בהתאם לגודל החוב. המחלקה הודיעה, שהאפשרות להטיל קנסות על פיגורים בתשלום נבדקת אצל היועץ המשפטי של המשרד.

4. בהתאם לתקנות הטלגרף האלחוטי, ישנם במדינה גופים רבים הפטורים מתשלום האגרה, באופן מלא או באופן חלקי. ובהם: בתי ספר — שם התחנה משמשת לצורכי הוראה; רשויות כבאות; מגן דוד אדום; נכים שדרגת נכותם מגיעה ל-50% ומעלה; יישובי ספר שהתדר הוקצה להם לצרכים בטחוניים. רשות השידור, רשות הנמלים ובנק ישראל פטורים מהאגרה על פי חוק. מבין 28,000 תחנות האלחוט שפעלו בארץ בשנת 1976, כ-3,000 נהנו מפטור מלא או חלקי. לפי אומדן אגף הכלכלה, משק ונכסים של המשרד, הפסד ההכנסה של המשרד מפטורים אלה היה בסך 1.1 מיליון ל"י בשנת הכספים 1976 ובסך 1.3 מיליון ל"י בשנת הכספים 1977. למעלה ממחצית הסכום נבע מפטור מאגרה של יישובי ספר.

עוד ב-1976 ביקשה המחלקה מהנהלת המשרד לבטל את הפטור האמור לגבי יישובי ספר.

הנהלת המשרד התייחסה להצעה בחיוב, אך כללה אותה במסגרת הפעילות של המשרד לביטול הנחות ופטורים גם בתחומים אחרים של המשרד. הביקורת המליצה לפעול לביטול מירבי ומידי של כלל הפטורים מאגרת אלחוט לאו דווקא בקשר עם ההנחות האחרות שנתן המשרד.

טיפול בעבירות אלחוט

ברשיון לתחנת אלחוט מפורטים תנאים, שקיומם נועד לאפשר לשותפים ברשת התקשרות אל-חוטית סדירה ולמנוע שימוש ברשת האלחוט שיפגע באינטרסים של המדינה. כך, למשל, אין לנהל שיחות, שיש בהן מידע בטחוני; לפני תחילת השידור יש לוודא, שהתדר פנוי; בהתחלת שידור ובסיומו יש לשדר את קשר של התחנה המשדרת; יש להגביל את זמן השידור למינימום הכרחי, ואין להשתמש בביטויים שיש בהם משום ניבול פה.

עבירות אלחוט מסוגות לשלושה סוגים: עבירות על נוהלי קשר; עבירות על בטחון קשר והפעלה של תחנת אלחוט בלי רשיון.

עבירות על נוהלי קשר

המידע על עבירות הנובעות משימוש ברשת האלחוט שלא בהתאם לנוהלי המחלקה, אמור להגיע אל המחלקה, בעיקר, על ידי תחנת ההאזנה, שמוטל עליה להקליט ולפענח שיחות אלחוט בהיקף רחב. למעשה, עקב מחסור בכוח אדם במחלקה ובתחנת ההאזנה, עיקר המידע על עבירות אלה מתקבל במחלקה מתלונות של בעלי תחנות על הפרעות ברשת האלחוט שלהם. האזנה שוטפת על התקשורת באלחוט אינה מתקיימת. ההפרעות נובעות, הן מעצם העומס על הרשתות, עקב מצוקת התדרים, הן מכך שלמכשירים של תחנות מסוימות יש עצמה רבה יותר מלאחרות והן כתוצאה מהפרעות מכוונות של משתמשים ברשת.

המחלקה מעבירה את התלונות אל תחנת ההאזנה, המאזינה לרשת הנילוה. אם אותר הגורם המפריע, שולחת אליו המחלקה דו"ח עבירה, המשמש כהתראה. אם מדובר בהפרעות מכוונות, לא ניתן, בדרך כלל, לאתר את העברין, כיוון שאינו נוהג להודות. במקרים אלה נהגה המחלקה לשלוח מכתבי התראה סימולטאניים לכל השותפים ברשת, כולל המתלונן עצמו — בבקשה לכבד את הזכויות ההדדיות של השותפים ברשת. נוהג זה הופסק בעקבות הביקורת.

אל העברין שאותר נוהגת המחלקה כאמור, לשלוח דו"ח על עבירה, המכיל את פרטי ההקלטה של העבירה ואזהרה, שעליו להימנע מעבירות נוספות. אם חוזרת העבירה, שולחת המחלקה עד שלושה דו"חות נוספים ובפעם רביעית — מוזמן העברין לבירור במחלקה. אם חלפה שנה מהעבירה האחרונה, אין היא נלקחת בחשבון בחישוב סך העבירות של אותו עברין. המחלקה הפעילה רק פעם אחת את הסמכות, שניתנה לה ב־1976 להתלות רשיונות אלוט לתקופות מוגדרות.

מספר התלונות בדבר עבירות על נוהלי קשר בשנת הכספים 1977 היה 126, והן התייחסו ל־202 תדרים, שהוקצו לשימוש אזרחי. בעקבות התלונות אותרו 152 מקרים של עבירות ונשלחו 92 דו"חות עבירה.

התלונות, שהתקבלו במחלקה בשנת 1977, התייחסו להפרעות ב־74 תדרים (כ־37%); תחנת ההאזנה איתרה עבירות ב־47 מהם. ב־11 תדרים נוספים, שהמפריעים בהם לא אותרו שלחה המחלקה מכתבי התראה סימולטאניים לכל השותפים. מבין 92 דו"חות עבירה, שנשלחו לבעלי התחנות, על פי ממצאי תחנות ההאזנה היו גם דו"חות חוזרים לאותן תחנות: ב־44 נשלח דו"ח אחד, ב־27 — שני דו"חות, 122 — שלושה, ובתשעה — ארבעה עד חמישה דו"חות.

עבירות על בטחון קשר

לאחר מלחמת יום הכיפורים קבעה ועדת התדרים של המועצה לקשר ואלקטרוניקה, במסגרת הפקת לקחים מפעולות המחלקה בתקופת המלחמה — ראה גם להלן — שיש להגביר את היקף פעילותה של תחנת ההאזנה כדי לחזק את המשמעת ברשתות האלוט גם בזמן רגיעה כדי להבטיח משמעת אלוט בשעת חירום. נציגי מערכת הניטחון בוועדה הביעו דעתם, שיש להחמיר באמצעי ענישה נגד מפירי תנאי הרשיון. סוכם בוועדה להקים צוות, שידון באמצעי הענישה. הצוות שהוקם החליט — בספטמבר 1974 — לסווג את עבירות האלוט לפי סוגי חומרתן וקבע דרכי טיפול בעבירות, כדלקמן: לאחר שתי אזהרות יוזמן העברין למשרד התקשורת וזה יחליט אם להסתפק באזהרה הראשונה, או להטיל עונש חמור יותר — התליית הרשיון עד למאקסימום של 15 יום על עבירה רגילה ועד 45 יום, על עבירה חמורה. במקרים חמורים במיוחד תדון ועדה שתוקם על ידי מנכ"ל המשרד, ובסמכותה יהיה להתלות לעברין רשיון אלוט, לפרקי זמן קצובים.

הוועדה הוקמה על ידי מנכ"ל המשרד רק ביוני 1976, בהרכב של מזכיר המועצה לקשר ואלקטרוניקה, קצין בטחון מחוזי של המשרד ונציג היועץ המשפטי של המשרד.

כאמור, באמצע 1976 הוקמה הוועדה ונקבעו סמכויותיה. בנובמבר 1976 טיפלה המחלקה בתלונה על חברת מוניות, שהפרה הוראות בטחון קשר. הוועדה החליטה להתלות את הרשיון של החברה למשך 14 יום, ועדה זו טיפלה אפוא רק בעבירה אחת על נוהלי בטחון קשר, למרות שגם בשנים 1977 ו־1978 אירעו מקרים של עבירות מסוג זה, וביניהן עבירות חוזרות של אותה תחנה. הטיפול באותן עבירות נעשה במסגרת הרגילה של המחלקה כמו בעבירות רגילות, או שאוהרה נשלחה על ידי מנהל שירותי ההנדסה.

בדיקה מדגמית של עבירות אלוט, שהוקלטו בתחנת ההאזנה, העלתה, שהיו בהן עבירות חמורות, כמו שימוש בקשר האלוט לשידור ידיעות מגונות והפרעות, שכוונו כדי למנוע תקשורת אלוט ברשת — בניגוד לסעיף 10(1) בפקודה. במקרים האחרים, גם כאשר אותרו העבריינים, פעלה המחלקה בדרך השגרתית של משלוח דו"חות עבירה.

הביקורת עמדה על כך, שטיפולו של המחלקה בעבירות אלוט דומה, בעבירות קלות כבחמורות, והמליצה להחמיר באמצעי הענישה לגבי עבירות חמורות, ובמיוחד — בעבירות על בטחון קשר, כפי שהוסמכה הוועדה שהוקמה ב־1976. מהראוי לציין, שתהליך הטיפול בתלונה, פרט להיותו ממושך, הריהו גם מסורבל עקב החובה להמציא רישום בכתב מהקלטה של עבירות האלוט שנעשתה במהלך ביצועה. מאידך, מכיוון שההאזנה לאותה רשת נעשית רק בעקבות תלונה, תוצאות הטיפול למעשה הן מקריות, דהיינו תימצא הוכחה לעבירה, רק אם זו חזרה בעת ההאזנה לאותה רשת.

עבירות בגין אי תשלום אגרת אלחוט

לפי פקודת הטלגרף, הקמה של תחנת אלחוט או קיומה ללא רשיון מהווה עבירה פלילית, שדינה מאסר שישה חודשים או קנס בסך 3,000 ל"י. בית המשפט רשאי לצוות גם על חילוט כל מכשיר קשר, שהותקן ללא רשיון.

במקרים של אי תשלום האגרה לחידוש רשיון, שולחת המחלקה אזהרה ותזכורת לבעל המכשיר. אם גם לאחר צעדים אלה לא חודש הרשיון, מגישה המחלקה תלונה למשטרה ומבקשת לתפוס את המכשירים הבלתי רשויים ולפתוח בחקירה. גם לאחר שהוגשה תלונה למשטרה, ניתנת לבעלי המכשיר עוד ארכה לתשלום אגרת הרשיון, ואם שילם — מבוטלת התלונה. בתפיסת מכשירים בלתי רשויים על ידי המשטרה לאחר קבלת צו תפיסה משופט שלום, משתתפים עובדי המחלקה, המסייעים למשטרה בזהוי המכשירים.

מתברר, שתהליך החקירה של העוברים על החוק והעמדתם לדין הוא ממושך ביותר, ויש צורך בתזכורות חוזרות ונשנות מטעם המחלקה אל המשטרה לזירוז ההליכים האמורים. מאידך, במקרים אחדים התברר, שהמידע, שמסרה המחלקה למשטרה, היה מוטעה, אם משום שבעל המכשירים כבר שילם את אגרת הרשיון, ואם משום שהכתובת, שמסרה המחלקה, לא הייתה נכונה. בין הגורמים לכך — מידע מוטעה, שהתקבל מיחידת המחשב של המשטר.

הביקורת עמדה על הצורך, שהמחלקה תודא, שאכן החוב לא שולם עוד לפני פניית אל המשטרה, כדי למנוע הטרדת שווא, הן מהמשטרה, והן מהאזרח. כן הציעה הביקורת, שבתנאי הרשיון תכלול גם חובה להודיע למחלקה על שינויי כתובת.

במקרים, שהמחלקה מקבלת מידע על שימוש במכשירי אלחוט ללא רשיון (להבדיל מאי תשלום האגרה), פונה היא אל המשטרה כדי לתפוס המכשירים ויוזמת הליכים פליליים; אולם אין בידי המחלקה מידע על היקף השימוש הזה והיא לא עיבדה תכנית פעולה לאיתור מכשירים, שמעולם לא הורשו. מהראוי לציין, שבפסק דין של בית משפט השלום בתל אביב * ממאוס 1977 לגבי חברה שהחזיקה מכשיר קשר ללא רשיון, ציין השופט, שהוא הקל בעונש, מכיוון שאין די פרסום באמצעי התקשורת בדבר האיסור להחזיק במכשירי קשר ללא רשיון.

זיהוי תחנות אלחוט

אחד הקשיים בפיקוח אלחוטי הוא זיהויים של העוברים על ההוראות, במיוחד — של המשתמשים באותות קשר שלא אושרו להם או את המפריעים לתקשורת בלי לדבר ברשת. ואכן, אירעו מקרים, שעבריינים זוכו מעבירות שיוחסו להם מחמת הספק בזיהויים. ביוני 1976 העלתה המחלקה רעיון לחייב את בעלי המכשירים להתקין במשדרים מתקן הזדהות אוטומטי, שיאפשר זיהוי מידי של כל תחנה. תהליך הפיתוח של המתקן נמשך כשנתיים, ובשנת 1979 עומדת המחלקה לחייב את התקנתו בכל מכשירי האלחוט במדינה.

תחנת ההאזנה

בין שאר תפקידי המחלקה, עליה לפקח באורח שוטף על ניהול משק התדרים במדינה ולעקוב אחריו כדי לטפל בהפרעות שבין מערכות האלחוט, לאתר ולנקוט אמצעים נגד תחנות בלתי רשיות, לסקור את התקשורת ואת העומס ברשתות השונות ולטפל בעבירות ובעברייני אלחוט. עד 1964 נערכו המעקב והפיקוח האמורים על ידי משטרת ישראל. עם ההתפתחות, שחלה בהיקף פעילות האלחוט, הוחלט להקים תחנת פיקוח, שתופעל על ידי משרד התקשורת. התחנה נבנתה בשנים, בהשקעה כוללת של 250,000 ל"י, עד תחילת 1973. עיקר פעילותה של תחנת ההאזנה היא כדלקמן:

הקלטה אוטומאטית של תקשורת האלחוט בתדרים נבחרים כל שעות היממה ורישום הערות ודיווחות עבירה, לפי הצורך; טיפול בתלונות על הפרעות מכוונות, איתור ותפיסה של תחנות מפריעות ושל תחנות לא רשיות; מבצעים מיוחדים, כמו ניתוח מידת העומס בתדרים שונים; האזנה לרשתות האלחוט בשעת חירום כדי להבטיח דממת אלחוט וכדי לאתר עבריינים; לצורכי עבודתה מפעילה המחלקה, כחלק מתחנת ההאזנה, גם ניידת אלחוטית.

מאז הקמתה של התחנה, ובמיוחד בשנתיים האחרונות, אין התחנה מנוצלת לכל המטרות שלשמן הוקמה עקב היעדר ציוד וכוח אדם מתאימים. בתחנה יש חמש עמדות פיקוח המספקות האזנה רצופה של כ־44,000 שעות בשנה; ניצול מלא של העמדות הנוכחיות מחייב הגדלה ניכרת במספר הבקריות. התחנה אינה מאזינה למלוא תקשורת האלחוט במדינה והאזנה לשידורים של חובבי רדיו נעשית רק באקראי. אולם הפענוח של סרטי ההקלטה נעשה רק לגבי 15% מהם בגלל מחסור בבקרי אלחוט. בשנת 1977 הופסקה ההאזנה השגרתית כליל ונותרה בעינה רק האזנה, הנעשית על סמך תלונות, אף זאת — בפיגור ניכר.

במאסר 1973 הכינה המחלקה תכנית לפיתוח התחנה לחמש שנים במגמה להרחיבה ולציידה במכ"ש מודרני, שיתאים להתפתחות הטכנולוגית הצפויה בתחום האלחוט. בתכנית הוצע להפעיל תחנה ניידת וכן שלוש תחנות משנה בירושלים, בחיפה ובבאר-שבע, בהשקעה כוללת של 5 מיליון ל"י. לפי אותה תכנית, כוח האדם הדרוש לתחנה הנוכחית הוא שני מהנדסים ושישה בקרי אלחוט.

התכנית האמורה לא נדונה, ולפיכך לא אושרה בהנהלת המשרד, ופרט לרכישת ניידת אלחוטית, לא בוצעו המלצותיה. יתרה מזאת, כוח האדם שבתחנה פחת בהדרגה, ועקב זאת הצטמצם היקף העבודה שבוצעה, כפי שמשחקף בטבלה הבאה:

מספר משרות בפועל של בקרי אלחוט	שעות האזנה לתדר לשנה	ס"ה שעות האזנה	מס' תדרים מוקצבים לקשר אורחי	
5	103	17,880	173	1974
3	44	10,305	233	1975
2.5	62	16,796	271	1976
1.5	18	5,738	316	1977

בולטת במיוחד הירידה ברמת הפיקוח בשנת 1977 שבה גדל מספר התדרים ב־16.5% לעומת 1976. באותה תקופה גדל העומס על התדרים.

בסיכום פעילותה של ועדת התדרים בשנת 1977 נאמר, שהמחסור בכוח אדם בתחנה החריף, ולכן פסקה כליל ההאזנה השוטפת. גם הטיפול בתלונות נעשה ממוחק.

*

למרות הגידול הניכר במספרן של תחנות האלחוט במדינה, ירד בהדרגה קצב פעילותה של תחנת ההאזנה, שנועדה להיות מכשיר פיקוח על השימוש בקשר האלחוט. הנהלת המשרד לא עשתה לפתרון הבעיה, פרט להצבה של עובדים ארעיים בתחנה, לפרקים. הביקורת עמדה על הצורך, שיעשה להגדרת הדרישות לגבי פעילות התחנה, דהיינו, שיוגדר היקף ההאזנה הרצוי ולפי זה להעמיד את כוח האדם הדרוש. יש גם לקבל החלטה בדבר תחום הקליטה הרצוי של התחנה ובהתאם לכך להתקין בה את הציוד הדרוש.

ניידת אלחוט

לפי התוכנית מ־1973, נועדה הניידת לשמש אמצעי לסייע לתחנת ההאזנה על ידי הבאתה לאזורים שונים ימים מספר שבועי. בניידת יותקן ציוד, המגלה כיוון לאיתור תחנות בלתי מזוהות, ולמפעיליה תהיה סמכות לעצור רכב נייד, העובר עבירות אלחוט.

בתחילת 1975 הותקן הציוד הדרוש במכונית ישנה (משנת ייצור 1967), שהועמדה למטרה זו על ידי מחלקת הרכב והמוסכים של המשרד, והניידת הופעלה החל מאמצע 1975. בתחילת 1977, מש־התברר, שהמכונית האמורה מתקלקלת לעתים תכופות, ביקשה המחלקה רכב חדש. הבקשה נדחתה על ידי ההנהלה בנימוק של קשיים תקציביים. בנובמבר 1977 חידשה המחלקה את דרישתה להחליף את הרכב, ואז סוכם, שעד לרכישת רכב חדש, בשנת הכספים 1978 יועמד לרשות המחלקה רכב ישן אחר. לנוכח מצב דברים זה, קטן יותר ויותר ניצולו של כלי הרכב הנוכחי, ופרט למבצעים מיוחדים, לא היה בשימוש. בנובמבר 1978 נתקבל רכב אחר, גם הוא ממודל ישן, והוחל בהתקנתו כניידת אלחוט.

מערך פיקוח אלחוטי להפעלה מרחוק

כדי להרחיב את טווח הפיקוח של תחנת ההאזנה וכדי לאפשר האזנה בכמה אפיקים בעת ובעונה אחת, נדונה עוד ב־1976 הצעה להקים בתחנה מערך פיקוח משוכלל יותר. כך גם יימנע הצורך להקים תחנות האזנה נוספות. מערכת כזו צריכה לכלול מקלטים ומשדר, שיאפשר התערבות מידית בתעבורה האלוטית, בעיקר בשעת חירום. בעוד שהמקלטים כבר נרכשו, דרוש היה לפתח את המשדר המתאים, ודבר זה הוטל על יחידת המדען הראשי של המשרד לעשותו. עד סוף 1978 לא הסתיים פיתוח המשדר, ולכן לא הוחל בהפעלת המערכת.

אזעקת שווא

באפריל 1978 קלטו בעלי תחנות אלחוט באיזור הדרום שידורים בלתי מוזהים על מחבלים, שחדרו ארצה ומתקדמים צפונה כשבידם — כביכול — בני ערובה. בעקבות הידיעה נערך מבצע שיטור נרחב באיזור, עד שהתברר, שמדובר באזעקת שווא. משדרי הידיעה לא נתפסו. אזעקת השווא לא נקלטה בתחנת ההאזנה של המשרד.

בעקבות המקרה, יומה הוועדה לשילוב מערכות קשר של המועצה לקשר ואלקטרוניקה הקמת צוות לבדיקת אפשרויות למנוע אזעקות שווא ברשתות קשר אזרחיות. הצוות הגיע למסקנה, שאמנם לא ניתן למנוע לחלוטין מקרים דומים בעתיד, אך ניתן לעשות לצמצום אפשרויות התרחשותם על ידי הדרכים הבאות: לקבוע במכשירי הקשר מתקני הודעות אוטומאטית; להגביר את כושר ההאזנה של התחנה על ידי תוספת ציוד וכוח אדם; לחייב את בעלי המכשירים לנעול את מכשירי הקשר.

במאי 1978 קבעה ועדת השילוב, שיש לבדוק את המלצות הצוות מבחינת משמעותיותהן הכלכליות והטכנולוגיות. משרד התקשורת התבקש לערוך בדיקה זו עד סוף יולי 1978. עד סוף 1978 עדיין לא מולאו המלצות: לא תוגברה תחנת ההאזנה, התקנת מתקני ההודעות האוטומטית תבוצע ב־1979 וחייב בעלי המכשירים בנעילתם נדחה לשלב מאוחר יותר.

*

משרד התקשורת הוא האחראי על ביצוע פקודת הטלגרף האלחוטי ומתפקידו לוודא, שלא יעשה בקשר זה שימוש לרעה. הביקורת הציעה לבחון את האפשרות להחמיר בבדיקת הבקשות לרשיונות אלחוט, למשל על ידי בדיקה מדגמית בדבר עברם הפלילי של מגישי בקשות. הביקורת גם עמדה על הצורך לזרז את הטיפול בהמלצותיה של ועדת השילוב. פעולה משולבת למניעת רשיון מגורמים בלתי רצויים לזיהוי מיד של בעלי התחנות, להגברת היקף ההקלטות בתחנת ההאזנה ולהחמרה בעונשים עשויה לסייע, הן לשיפור הקשר האלחוטי, והן לאיתור עבריינים.

מכשירי קשר בעלי הספק זעיר (ווקי-טוקי)

מכשירי קשר בעלי הספק זעיר, המשדרים לטווח קצר, טעונים רשיון לפי הפקודה. המשרד נהג שלא לאשר הפעלת מכשירים אלא לשם שעשוע, עקב המחסור בתדרים. המייבא או הקונה מכשירים אלה נדרש להצהיר, שלא ישתמש במכשיר למטרות שעשוע, ובטופס ההצהרה מובא לידיעתו, שהפרת תנאי הרשיון תביא לביטול תוקפו.

מתברר, שרבים המכשירים מסוג זה בידי הציבור — בחלקם הגדול למטרות שעשוע — ורק מעטים מהם ברשיון*. הביקורת המליצה, שהמחלקה תבדוק, אם השימוש במכשירים אלה אמנם גורם הפרעות ברשת האלחוט; אם יתברר שלא נגרמות הפרעות — תיוזם המחלקה תיקון מתאים בחוק, שיפטור את השימוש במכשירים אלה מחובת הרישוי. המחלקה הודיעה, שבנסיבות הקיימות ניתן לפטור מכשירי קשר כאלה מחובת רישוי בתנאי, שניתן יהיה להפסיק פעולה של מכשיר, שיגרום הפרעות. עד מימוש הפטור מבחינה חוקית, אין המחלקה מונעת שימוש במכשירים האמורים, כל עוד אינם גורמים הפרעות למעשה.

* בעניין זה ראה תלונה מספר 73 בדו"ח שנתי 6 של נציבות תלונות הציבור.

חוק למניעת הפרעות חשמליות

החוק הקיים, אינו מאפשר למחלקה לכפות על בעלי תחנות שידור או על בעלי מתקנים חשמליים לנקוט צעדים שימנעו הפרעה בשידוריהם או במתקניהם לקליטה טובה במקלטי רדיו וטלוויזיה. עוד ב־1960 קבעה המחלקה, שדרושות הוראות במסגרת פקודת הטלגרף האלחוטי, שיתנו למשרד סמכות לקבוע גבולות מותרים להפרעות כאלה.

הצעה ראשונה לחוק בנושא הוכנה במשרד בשנת 1965, אך הטיפול בה לא התקדם. ב־1974 הטילה המועצה לקשר ואלקטרוניקה על מזכירה הכללי לחדש את הפעילות לחקיקת חוק, שמטרתו להגן על מערכת הטלקומוניקאציה מפני הפרעות מכשירים חשמליים. בתחילת 1976 התבקש היועץ המשפטי של המשרד להכין הצעת חוק מתאימה. למרות דיונים רבים, סיכומי דברים וטיטות שונות, עד סוף 1978 לא הביא הטיפול לגיבוש הצעה מתאימה, שתוגש — לאחר שלבי הטיפול המתאימים — לאישור הממשלה. במהלך הדיונים בנושא, עמדה המחלקה על כך, שבגלל הפרעות ממחלקי תעשייה, מתקני הקליטה המרכזיים של המשרד עלולים לסבול משיבושים בקליטה, בלא שיהיה ניתן למנועם. במהלך הדיונים גם סוכם, שיש לקבוע תקנים למכשירי חשמל, כדי למנוע הפרעות מצידם, אך גם תקנים אלה עדיין לא נקבעו. היועץ המשפטי של משרד התקשורת הודיע למשרד מבקר המדינה, בסוף דצמבר 1978, שהטיפול בנושא במחלקתו יעשה בשנת 1979.

היערכות לשעת חירום

בשנת 1970 אישרה ועדת השילוב של המועצה לקשר ואלקטרוניקה נוהל פעולה לתחנות אלחוט אורחיות בשעת חירום. הנוהל קבע את סוגי התחנות, שמותר להפעילן בתקופה כזו. בתקופת מלחמת יום הכיפורים ניתנה לתחנות האחרות הוראה לשמור על דממת אלחוט ותחנת ההאזנה של משרד התקשורת הפעילה פיקוח על הרשתות. בתקופת המלחמה קלטת התחנה 150 הפרות של דממת אלחוט, שנבעו, בעיקר, מאי הפסקת התקשורת הרגילה. במרבית המקרים נענו התחנות לאזהרה טלפונית, שקיבלו מעובדי התחנה; ב־23 מקרים היה צורך בפעולה יותר נמרצת, שכללה שלילת רשיונות.

לאחר המלחמה דנה ועדת התדרים בבעיות שנתגלו ובהפקת לקחים מתאימים. ההצעות העיקריות שהועלו היו: לבדוק מחדש את הסיווג של התחנות לשעת חירום; לבחון שימוש באמצעים נוספים על מתן הודעה בכתב להפעלת דממת אלחוט; לצייד את תחנת ההאזנה במשרד, שיאפשר לה לעלות על כל תדר ולהגיב מיד על כל הפרה של דממת אלחוט; להתקין בתחנה קווי טלפון נוספים לשימוש בשעת חירום; לבדוק אפשרות להקים תחנות פיקוח אזוריות ולהפעיל ניידת פיקוח; לקבוע עם צה"ל דרכים למניעת הפרת ההוראות על ידי רכב מגויס. עוד נדון הצורך להחמיר באמצעי ענישה נגד מפירי הוראות הנוהל של המשרד, גם בשעת רגיעה.

סוכם להקים צוות פעולה משותף למשרד ולמערכת הביטחון, שיכין שינויים בסיווג החירום של רשתות האלחוט ויעדכן את הנוהל לוויטות הפעילות של תחנות אלחוט אורחיות בשעת חירום, וכן — להקים צוות נוסף שיציע פתרונות ושיפורים. צוות זה כלל את הצוות הראשון, ואת מזכיר המועצה לקשר ואלקטרוניקה.

הצוות השני סיכם את המלצותיו בספטמבר 1974 ואימץ את ההחלטות, שנתקבלו בוועדת התדרים מיד לאחר המלחמה. סקירת ביצוען של המלצות על ידי משרד מבקר המדינה העלתה, שמרביתן אכן בוצעו: נעשתה בדיקה בנושא סיווג תחנות האלחוט, המותרות בהפעלה לשעת חירום; פורסם נוהל מעודכן; לתנאי הרשיון נוספה החובה לפרק את המיקרופון והאנטנה ברכב מגויס; הופעלה ניידת אלחוטית. עם זאת, עדיין לא הורחב טווח הפיקוח של תחנת ההאזנה, והוועדה, שהוקמה לטיפול בעבירות על ביטחון קשר, והוסמכה על ידי מנכ"ל המשרד להתלות רשיונות לתקופות מוגדרות — לא פעלה למעשה. עדיין לא פותח משרד בתחנת ההאזנה, שיאפשר כניסה מיידית לכל רשת.

המבנה הארגוני של המחלקה

כאמור לעיל, תקן המחלקה, הכפופה ישירות אל מנהל שירותי ההנדסה, מנה 15 משרות בשנת 1978. בפועל עבדו במחלקה 13 עובדים קבועים ומספר עובדים ארעיים, והם התחלפו בתדירות גבוהה. מיגוון התפקידים של המחלקה הוא רחב, אך המחלקה לא הצליחה לבצעם בהיקף הדרוש, בגלל

הגידול בעומס העבודה שנבע מהגידול במספרן של תחנות האלחוט במדינה. כך למשל, בשנת הכספים 1972 היה מספר העובדים במחלקה 10 ומספר תחנות האלחוט 10,000. עד לשנת הכספים 1978 גדל מספר התחנות ל-36,000 בעוד שתקן עובדי המחלקה גדל ל-15 משרות בלבד.

היקף העבודה של המחלקה והמבנה הארגוני שלה שימשו נושא-לכמה בדיקות, שנערכו בה מאז 1970. באותה שנה נערכה במחלקה בדיקת אר"ש; בשנת 1972 נערכה במחלקה בדיקה על ידי מהנדס ייצור; ב-1977 — על ידי מתכנן כוח אדם מהנהלת שירותי ההנדסה וב-1978 נבדקו שאלות ארגונה של המחלקה, כוח האדם הדרוש לה ודרכים לייצול המערך הממוכן בתחום הרישוי האל-חוטי; בדיקה זו נערכה על ידי נציגי הנהלת השירות, על ידי מחלקת כספים וחשבונות ועל ידי המרכז לשירותי מידע של המשרד.

כל הבדיקות האמורות קבעו, שיש צורך בתוספת עובדים למחלקה, בצד שינויים במבנה הארגוני שלה. מפורטת במיוחד הייתה הבדיקה, שנערכה במחלקה בשנת 1972, שהציעה הצעות מספר, כדלקמן: לארגן מחדש את המחלקה ולהגדיר את תפקיד עובדיה; להגדיל את מספר העובדים בתחנת האזנה לשישה; להעביר את הטיפול בכספים מהמחלקה ועד אז להעסיק במחלקה פקיד חשבונות; לפשט את תהליך חידוש הרשיונות ולשפר את סדרי המגע עם הקהל; לאפשר למחלקה לעסוק באופן שוטף בתכנון תדרים חדשים לנוכח הגידול במספר התחנות והצורך בייצול הניצול של תחומי התדרים; לייצל את הטיפול בעברייני אלחוט ובמגיעות הפרעות הרדיות ועל ידי כך לשפר את רמת השירות; לשפר את התנאים הפיזיים בעבודת עובדי המחלקה, על ידי שיפור תנאי הדיור.

ההמלצות האמורות אושרו על ידי הנהלת השירותים ב-1973, אך רובן המכריע לא מולא. תביעור תיה החוזרות של המחלקה לתוספת כוח אדם הוכרו אמנם על ידי הנהלת המשרד כמוצדקות, אך לא נעשה לשינוי המצב. חלה הרעה בתפקודה של המחלקה: לא נעשתה פעולה לתכנון תדרים חדשים; חל פיגור במתן רשיונות אלחוט, בגביית חובות כספיים ובטיפול בתלונות של המשתמשים בקשר האלחוטי.

הביקורת המליצה, שהנהלת המשרד תבחן ותגדיר מחדש את תפקידיה של המחלקה, ובהתאם לכך תקצה את האמצעים הדרושים לביצועם, לנוכח השימוש הגובר בקשר האלחוט במדינה מחד — והתרפת מצוקת התדרים, מאידך.

תחנת החוף לקשר אלחוטי

תחנת החוף בחיפה מקיימת שירותים של תקשורת עם כלי שיט בלב ים בכל רחבי תבל והיא פועלת במתכונתה הנוכחית מאז קום המדינה. התחנה מספקת כמה שירותים בשני סוגי קשר: רדיו טלגרף — במורס, ורדיו טלפון — בדיבור. השירותים הם: האזנה רצופה לתדרי מצוקה בינלאומיים, קיום קשר מסחרי על ידי העברת מברקים ושיחות טלפון בין כלי שיט למנויים ביבשה (שירות, הניתן תמורת תשלום). מכשירי הקליטה מותקנים בתחנה עצמה, ואילו המשרדים מופעלים מרחוק בשלושה אתרי שידור בארץ.

מבחינה ארגונית כפופה התחנה אל מנהל שירותי הדואר של המשרד. תקן התחנה בשנת הכספים 1978 מנה 33 משרות, וכולן היו מאוישות — שלוש מהן על ידי עובדים ארעיים. הכנסות התחנה בגין השירותים הסתכמו בשנת הכספים 1977 ב-5.6 מיליון ל"י (מזה 0.3 מיליון ל"י מתחנת עזר באילת); ההוצאות לשכר עובדים ולהוצאות ארגוניות הסתכמו באותה שנה בכ-3.5 מיליון ל"י.

בחודשים מאי-יוני 1978 בדק משרד מבקר המדינה נושאים אחדים בפעולתה של התחנה: נבדקו בעיות מיקומה הגיאוגרפי של התחנה; הקמת מיקלט ותחנת עתודה עבורה; ענייני כוח אדם ותקציב; אחזקת ציוד; ומקומה של התחנה במסגרת המשרד. בירורי השלמה נערכו במחלקת כספים וחשבונות ובאגף הכלכלה של המשרד.

מיקומה של התחנה

התחנה נמצאת בתוך בסיס צבאי ובסמוך למפעלי תעשייה שבהם ציוד חשמלי, הגורם הפרעות בקליטה תקינה. תנאי הגישה אל התחנה אינם נוחים. עוד ב-1960 הציע מנהל התחנה להנהלת שירותי הדואר להעביר את התחנה לאתר אחר, בציינו את התנאים הדרושים להפעלה של תחנת